

**Muuramen kaksivuotisen
esiopetuksen
opetussuunnitelma 1.8.2023**

Nimi	Muuramen kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2023
Kunta	Muurame
Hyväksymispäivämäärä	13.6.2023
Pdf luotu	29.6.2023

SISÄLTÖ

1. Kokeilun opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen kokeiluopetussuunnitelma.	1
1.1. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet.	1
1.2. Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma.	2
1.3. Kokeiluopetussuunnitelmaa koskevat paikalliset päätökset.	4
2. Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa.	5
2.1. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	5
2.2. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestäminen.	6
2.3. Kaksivuotista esiopetusta ohjaavat yleiset velvoitteet.	9
2.4. Arvoperusta.	10
2.5. Oppimiskäsitys.	11
2.6. Laaja-alainen osaaminen.	11
2.7. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	16
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.	18
3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.	19
3.2. Oppimisympäristöt.	22
3.3. Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	23
3.4. Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja yhteistyö paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	28
4. Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa.	29
4.1. Monipuoliset työtavat.	29
4.2. Pedagoginen dokumentointi.	31
4.3. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	32
4.4. Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa.	34
4.4.1. Kielten rikas maailma.	35
4.4.2. Ilmaisun monet muodot.	38
4.4.3. Minä ja meidän yhteisömme.	40
4.4.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	42
4.4.5. Kasvan, liikun ja kehityn.	47
4.5. Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia.	50
4.6. Opetuksen tavoitteet ja toteuttaminen paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	52

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki.	53
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.	53
5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana.	54
5.3. Yleinen tuki.	56
5.4. Tehostettu tuki.	56
5.5. Erityinen tuki.	60
5.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	65
5.7. Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.	67
6. Opiskeluhoolto.	68
6.1. Opiskeluhoolto paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.	68
7. Perusteiden käyttäjälle.	71

1. Kokeilun opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen kokeiluopetussuunnitelma

1.1. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet

Nämä opetussuunnitelman perusteet on kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta annetun lain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys[1], jonka mukaan paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja kaksivuotinen esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua koskevan lain ohella erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus[2].

Kokeiluperusteiden tehtävänä on tukea kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteutusta. Erityisenä tehtävänä on edistää sujuvia siirymiä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta alkuopetukseen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus ja eheys turvaten[3]. Perusteet on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus-, arviointi- ja kehittämistyön tuloksia.

Kokeilun opetussuunnitelman perusteissa määrätään kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetuksen tavoitteista, oppimisen alueista ja niiden keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja esiopetuksen yhteistyön sekä kasvun ja oppimisen tuen ja oppilashuollon toteuttamisesta.[4] Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi perusteasiakirja sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Näissä perusteissa jokaisen luvun päätteeksi on koottu ohjeet paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laatimista ja kehittämistä varten. Opetussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Oppilas- ja opiskelijalain muutoksen[5] myötä tässä perusteasiakirjassa siirrytään käyttämään oppilashuollosta lain mukaista käsitettä opiskeluhuolto. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa. Kokeiluun osallistuvista opetuksen järjestäjistä käytetään kokeilulain mukaista käsitettä kokeilukunta ja esiopetuksen yksiköistä käytetään kokeilulain mukaista käsitettä kokeilutoimipaikka. Kokeilulain mukaisesta kaksivuotisesta esiopetuksesta käytetään myös lyhyempää käsitettä esiopetus.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelmakokonaisuus on nelitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta perusteasiakirjasta, paikallisista opetussuunnitelmista, vuosittaisista suunnitelmista[5a] sekä lasten oppimissuunnitelmista.

[1] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 3 § 2 mom.

[2] Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 5 §

[3] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 2 mom.

[4] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 2 mom.

[5] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (377/2022)

[5a] Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

1.2. Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa mukana olevan kokeilukunnan tulee laatia paikallinen kokeiluopetussuunnitelma ja tehdä päätös sen käyttöön ottamisesta ennen kokeilun alkamista 1.8.2021[6]. Kokeilukunta voi tehdä yhteistyötä muiden kokeiluun osallistuvien kuntien kanssa myös paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa.

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma[7]. Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman.

Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa kokeilutoimipaikoissa. Kokeilukunta ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Kukin kokeilukunta hyväksyy kokeiluopetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten[7a].

Lisäksi kokeilukunnan tulee laatia kokeiluopetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista[8]. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin kokeilutoimipaikassa kyseisen vuoden aikana toteutetaan. Myös lasten oppimissuunnitelmat sekä kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat[9] laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa olevalle, tehostettua tukea saavalle lapselle tulee laatia oppimissuunnitelma. Erityisen tuen piirissä olevalle lapselle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)[10]. Näiden suunnitelmien laadinnasta ja sisällöstä määrätään tarkemmin näiden perusteiden luvussa 5 (Kasvun ja oppimisen tuki). Tavoitteellisuuden vahvistamiseksi opettaja voi laatia esiopetusryhmän kaikille lapsille oppimissuunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Kokeiluun osallistuvista lapsista suurin osa osallistuu esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen, jossa varhaiskasvatustilain mukaisesti on laadittava lapsikohtainen suunnitelma[11]. Lasten yhtenäisen päivän ja oppimisen polun näkökulmasta yhden lapsikohtaisen suunnitelman käyttö esiopetuksessa ja sen lisäksi annettavassa varhaiskasvatuksessa olisi perusteltua. Lapsikohtainen suunnitelma tukee myös huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Kokeilukunta voi päättää kokeilla yhtenäistä oppimissuunnitelmaa kokeilutoimipaikoissa. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden osalta noudatetaan luvun 5 määräyksiä.

Kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- varhaiskasvatussuunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[12]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma[13]
- tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnitelma[14]

Paikallista kokeiluopetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää järjestää kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvalla henkilöstöllä mahdollisuuksia tutustua kaksivuotisen esiopetuksen perusteisiin ja niihin tehtyihin muutoksiin, keskustella ja pohtia omien yksiköiden nykyisiä pedagogisia vahvuuksia sekä kehittämisen kohteita uudistuvan esiopetuksen näkökulmasta. Nämä keskustelut ovat perusta laadukkaana paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laatimiselle ja käyttöönotolle. Keskustelulle työyhteisöissä sekä kokeilun yhteistyölle on hyvä varata mahdollisuuksia koko kokeilun aikana.

Kokeilukunnan tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin[15]. Kokeilukunnalla on myös velvoite osallistua kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun liittyvään ulkoiseen arviointiin ja tutkimukseen[16].

Mahdolliset muutokset näihin kokeilun opetussuunnitelman perusteisiin edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Kokeilukunta voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

[6] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 3 mom.

[7] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 1 mom. (377/2022)

[7a] Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

[8] Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

[9] Perusopetuslaki 16 a § ja 17 a § (642/2010)

[10] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (628/1998)

[11] Varhaiskasvatustalaki (540/2018) 23 § ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), luku 1.3 Kokeiluopetussuunnitelmaa koskevat paikalliset päätökset

[12] Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

[13] Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

[14] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

[15] Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

[16] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 10 §

Muuramen kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelma

Kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu ePerusteiden mallipohjaan. Opetussuunnitelmassa valtakunnallisten perusteiden tekstin jälkeen on lisätty Muuramen kunnan paikalliset tarkennukset, sovitut käytänteet ja toimintatavat.

Esiopetussuunnitelman laadintaa ohjaavat seuraavat Muuramen kunnan asiakirjat:

- Kunnan strategia
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Varhaiskasvatussuunnitelma
- Perusopetuksen opetussuunnitelma
- Opiskeluhoollon suunnitelma
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Monikielisuuden suunnitelma

Esiopetussuunnitelma on laadittu ja hyväksytty suomen kielellä.

Vuonna 2021 laadittua kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelman on koostanut varhaiskasvatusjohtaja ja esiopetuksen vastuuhenkilö. Kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen on osallistunut esiopetuksen opettajia ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia. Lisäksi sisältöasioissa on konsultoitu perusopetusta ja opiskeluhoollon. Vastuu esiopetuksen opetussuunnitelmien päivittämisestä ja sen arvioinnista on jalkautunut esiopetuksesta vastaavalle viranhaltijalle, joka Muuramen kunnassa on varhaiskasvatusjohtaja.

Vuosittaiseen opetussuunnitelman päivittämisohjelmään on osallistunut vaihtelevalla kokoonpanolla pieni työryhmä, jonka ydinporukan muodostavat varhaiskasvatusjohtaja, apulaisjohtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Muun esiopetuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien osallisuus korostuu yksiköiden omien toimintasuunnitelmien laadinnassa ja sidosryhmätyöskentelyssä.

Kokeiluopetussuunnitelmaa arvioitiin ensimmäisen kokeiluvuoden jälkeen yhdessä kokeiluun osallistuvien toimijoiden ja huoltajien kanssa. Kokeiluun osallistuvat esiopetuksen

opettajat muodostavat kaksivuotisen esiopetuskokeilun työryhmän, joka vastaa kokeilun ja opetussuunnitelman kehittämisestä. Työryhmää johtaa kokeilutoimipaikan johtaja yhdessä varhaiskasvatusjohtajan kanssa.

Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen kirjaamisessa on hyödynnetty erityisesti Muuramen kunnan varhaiskasvatuksen erityisopettajien asiantuntijuutta. Muissa opetussuunnitelman perusteiden osioissa tehdään yhteistyötä kuhunkin asiaan liittyvien asiantuntijoiden ja toimijoiden kanssa.

Opetussuunnitelman hyväksyy Muuramen kunnan Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta.

Esiopetussuunnitelmasta tiedotetaan huoltajia verkkosivuilla, vanhempainilloissa, tiedotteilla sekä varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) - ja lapsen esiopetussuunnitelma (leops) -keskusteluissa.

Esiopetussuunnitelmaa päivitetään Opetushallituksen antamien määräysten mukaisesti.

1.3. Kokeiluopetussuunnitelmaa koskevat paikalliset päätökset

Paikallinen kokeiluopetussuunnitelma ja sitä tarkentava vuosittainen suunnitelma[17] laaditaan kokeilukunnan päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata. Perusteissa määrätään, mitä osia kokeiluperusteista liitetään paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan, ja missä osissa on mahdollista tai välttämätöntä määrittellä kaksivuotisen esiopetuksen toteuttamista ja tavoitteita paikallisesta näkökulmasta. Myös paikallisesti tarkennettavissa osissa voi hyödyntää soveltuvin osin perustetekstiä. Paikallisesti määriteltyjen osuuksien tulee olla perusteiden määräysten mukaisia.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa noudatetaan näiden perusteiden rakennetta. Opetushallitus suosittelee kaikkia kokeiluun osallistuvia käyttämään ePerusteet -palvelua paikallisen kokeiluopetussuunnitelman laadinnassa ja julkaisemaan opetussuunnitelmansa kyseisessä palvelussa. Yhteisen alustan käyttö tukee kokeilun yhteistyötä ja esiopetuksen kehittämistä.

Paikallista kokeiluopetussuunnitelmaa valmisteltaessa kokeilukunta päättää,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten kokeiluopetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään*
- miten kokeiluopetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan kokeilun aikana ja miten sitä kehitetään*
- miten kokeiluopetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan*
- miten paikalliset erityispiirteet, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan kokeiluopetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon*
- lapsikohtaisten oppimissuunnitelmien käytöstä ja laatimisen prosessista*
- sisällytetäänkö tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain edellyttämät suunnitelmat osaksi kokeiluopetussuunnitelmaa[18][19]*
- miten kokeiluopetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta suunnitelmasta tiedotetaan huoltajia, perusopetusta, sosiaali- ja terveystointia sekä muita sidosryhmiä*

[17] Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

[18] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

[19] Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

2. Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa

2.1. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumoa, perheiden palveluvalintoja sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen[20].

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla[21]. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana.

Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 (Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa) kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella kokeilutoimipaikoissa ja kokeilukunnan tasolla on tärkeä merkitys.

Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014) kuvattu esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet koskevat myös kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua. Kokeilussa painottuu kuitenkin entistä vahvemmin kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus ja eheys. Kokeilussa korostetaan myös lapsen päivän eheyttä.

Tavoitteena on, että kaksivuotisesta esiopetuksesta muodostuu pedagogisesti eheä kokonaisuus. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja otetaan huomioon lasten mielenkiinnon kohteet opetuksen järjestämisessä. Esiopetuksen kaksivuotisuus tarjoaa uusia mahdollisuuksia keskittyä ja syventyä oppimisen alueiden toteuttamiseen ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Kahden vuoden kesto antaa lapsille aikaa kasvaa ja oppia omassa tahdissa.

Myös lasten yksilölliset tuen tarpeet on mahdollista huomioida kaksivuotisessa esiopetuksessa entistä aiemmin ja paremmin. Kokeilu vahvistaa esiopetuksen merkitystä lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

Kaksivuotinen esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät kokeiluperusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen kokeiluopetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut pedagogisen toiminnan tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa ja oppimisympäristöjä kehitettäessä.

Kokeilun myötä esiopetuksen piiriin tulee aiempaa nuorempia lapsia, joiden tarpeisiin kiinnitetään erityistä huomiota. Kaksivuotinen esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon myös lasten tarvitsema hoito ja huolenpito.

Leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksen toiminnassa. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Tavoitteena on, että esiopetuksessa lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Kaksivuotista esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Kaikki lapset voivat osallistua yhdessä esiopetukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

[20] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 1 § 2 mom.

[21] Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatustilain muuttamisesta, sivu 34./ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 5 § 1 mom.

Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Muuramessa

Kaksivuotinen esiopetuksen kokeilu antaa aikaa ja mahdollisuuksia kasvulle ja oppimiselle sekä lapsen, huoltajan että esiopetuksen henkilökunnan näkökulmasta. Lapsen mahdollisuudet edetä kasvun ja oppimisen asioissa omalla kehitysalueellaan ja saavuttaa esiopetuksen tavoitteita paranevat.

Henkilökunta pyritään pitämään esiopetusryhmissä mahdollisimman pysyvänä , jotta tutustuminen lapseen ja tiedon siirtyminen on sujuvaa ja varmistettua. Hyvän lapsituntemuksen kautta henkilökunta pystyy paremmin vastaamaan lapsen mielenkiinnon kohteisiin sekä kasvun, kehityksen ja oppimisen ja niiden tuen tarpeisiin.

Esiopetuksessa panostetaan yhteisöllisyyteen sekä tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitojen opetteluun. Toiminnan keskiössä on leikki, ilo ja toiminnalliset kokemukset oppimisessa.

Henkilökunnan tulee perehtyä opetussuunnitelmaan ja laatia sen pohjalta vuosisuunnitelma, jonka avulla kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta tulee pedagogisesti ehjä kokonaisuus. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatustuksen pedagogiikkaa ja otetaan lasten mielenkiinnon kohteet sekä kokeiluun osallistuvien lasten nuorempi ikä huomioon.

Kokeiluun osallistuvat lapset pääsevät jo 5-vuotiaana oppilashuollon ja tehostetumpien tukitoimien piiriin. Tukitoimia pystytään toteuttamaan pidemmän aikaa ja arvioimaan niiden vaikuttavuutta.

Esiopetusta toteutetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

2.2. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestäminen

Kaksivuotisen esiopetuksen järjestäminen perustuu lakiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta[22]. Tässä luvussa käsitellään keskeisiä järjestämistä koskevia velvoitteita. Tarkemmat järjestämistä koskevat säännökset on määritelty kokeilulaissa.

Kokeilukunta, jonka koeryhmään kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä lapsia, on velvollinen järjestämään kaksivuotista esiopetusta erikseen molempia kieliryhmiä varten[23].

Kaksivuotisen esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta.[24] Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.5 Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia.

Kaksivuotisen esiopetuksen järjestämisessä otetaan huomioon opetusalaan koskevat kelpoisuussäädökset[25]. Kokeilua ei saa järjestää sellaisessa esiopetuksen toimipaikassa, missä lapsella ei ole mahdollisuutta esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen[26]. Tarjoamalla esiopetus ja sen lisäksi annettava varhaiskasvatus samassa paikassa pyritään varmistamaan lapsen eheä päivä ja pysyvät vuorovaikutussuhteet.

Kokeilukunnan vastuulla on huolehtia kohdejoukkoon kuuluvien lasten ja näiden huoltajien riittävästä tiedottamisesta[27]. Kokeilukunnalla on velvollisuus ilmoittaa koeryhmään kuuluvan lapsen huoltajalle mahdollisuudesta hakea kaksivuotiseen esiopetukseen ja hyväksyä koeryhmään kuuluvan lapsen hakemus. Huoltajan vastuulla on huolehtia siitä, että koeryhmään kuuluva lapsi osallistuu kokeilutoimipaikassa järjestettyyn kaksi vuotta kestäväseen esiopetukseen tai muuhun kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.[28]

Lähtökohtana on, että kaksivuotiseen esiopetukseen hyväksytty lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan[29]. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. Kokeilukunta päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Kokeilukunta tekee huoltajan ilmoituksen perusteella päätöksen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistumisen päättymisestä kokeilutoimipaikassa[30].

Kaksivuotista esiopetusta annetaan kahtena vuotena yhteensä vähintään 1 400 tuntia, vähintään 700 tuntia kumpanakin vuotena[31]. Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on myös oikeus esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen[32]. Lapsen päivään voi kuulua enintään viisi tuntia esiopetusta[33]. Mikäli kokeiluun kuuluu lapsia, joille on tehty pidennetyn oppivelvollisuuden päätös, voidaan heidän esiopetuksensa toteuttaa kaksivuotisena kokeilulain mukaisesti[34]. Kaksivuotisen esiopetuksen aikana lapsi ei voi osallistua perusopetukseen valmistavaan opetukseen[35].

Kaksivuotinen esiopetus voidaan toteuttaa kokeiluun osallistuvien kahden ikäluokan yhteisenä opetuksena. Lasten näkökulmasta asetelma tukisi oppimisen polun eheyttä ja mahdollistaisi joustavan oppimisen eteneminen taitojen ja tarpeiden mukaan ikäryhmästä riippumatta. Kahden ikäluokan ryhmässä opettaja voi myös hyödyntää kokeneempien lasten osaamista esiopetuksen käytäntöihin ohjaamisessa. Kokeilukunta kuitenkin päättää paikallisesti sopivasta tavasta muodostaa esiopetusryhmät kokeilun aikana.[36]

Kokeilukunta voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta[37]. Kokeilukunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään kokeilulainsäädännön sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti[38].

[22] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020)

[23] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 8 § 1 mom.

[24] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

[25] Opetustoimen kelpoisuusasetus (986/1998) 7 § (ks. myös HE s. 34).

[26] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 8 § 3 mom.

[27] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 3 § 3 mom.

[28] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 6 §

[29] Perusopetuslaki 35 § (1040/2014), Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 6 § 2 mom.

[30] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 6 § 3 mom.

[31] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 7 § 1 mom.

[32] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 2 § 4 mom.

[33] Perusopetusasetus (852/1998) 4 §

[34] Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatustilain muuttamisesta, sivu 42 ja Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 2 § 3 mom.

[35] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 2 § 4 mom.

[36] Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatustilain muuttamisesta, s. 41-42.

[37] Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

[38] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020) 8 § (ks. myös HE s. 42)

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestäminen Muuramessa

Kaksivuotisen esiopetuksen järjestäminen perustuu lakiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta. Kokeiluun valittiin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilulain (1046/2020) mukaisesti satunnaisotannalla kuntia tai kunnista koostuvia alueita. Koska kokeilu perustuu koeasetelmaan, kunnat eivät ole voineet hakeutua siihen itse.

Muuramessa kaksivuotisen esiopetuksen opetuskieli on suomi.

Kaksivuotista esiopetusta järjestetään 2021-2024 Rajalan päiväkodissa. Päiväkoti valikoitui satunnaisotannalla kokeiluun kelpoisista toimipisteistä Muuramessa. Opetus- ja kasvatustilain on valinnut Muuramesta koeryhmään ja verokiryhmään kuuluvat lapset.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa on samat kelpoisuusehdot henkilökunnalle kuin yksivuotisessakin esiopetuksessa. Kokeilu järjestetään toimipisteessä, jossa lapsella on mahdollisuus myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen.

Huoltajia on tiedotettu kokeilusta opetusministeriön toimittavalla kirjallisella tiedotteella, koeryhmään kuulumisen päätöksellä sekä kaksivuotiseen esiopetukseen hakuohjeistuksella. Lisäksi kokeilusta on informaatiota kunnan verkkosivuilla. Kokeiluun kuuluvien lapsen huoltajat liittyvät Wilma-järjestelmään kokeilun alkaessa ja kokeilun aikana tiedotusta järjestetään pääasiassa Wilman kautta.

Esiopetusta järjestetään vähintään 700 tuntia toimintavuodessa. Muuramessa esiopetus alkaa samana päivänä kuin perusopetus ja päättyy aina 31.5. Esiopetusta annetaan 4 h/päivä. Pääsääntöisesti esiopetus järjestetään aamupäivisin klo 8.30-12.30. Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta vahvistaa vuosittain [esiopetuspäivät](#).

Huoltajan tulee huolehtia, että kohderyhmään kuuluva lapsi osallistuu säännöllisesti kokeilupaikassa järjestettyyn kaksi vuotta kestäväseen esiopetukseen tai muuhun kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Lyhyistä poissaoloista sovitaan suullisesti esiopetusryhmän henkilökunnan kanssa. Yli kolmen päivän poissaolot haetaan kirjallisesti Wilma-järjestelmän kautta päiväkodin johtajalta.

Kaksivuotisen esiopetuksen ryhmien ikärakenne muodostetaan siihen osallistuvan lapsimäärän ja yksikön koon mukaan. Kokeilyryhmät muodostetaan joko omana ikäryhmänä tai 5-6-vuotiaiden ryhmänä.

2.3. Kaksivuotista esiopetusta ohjaavat yleiset velvoitteet

Esiopetusta ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin sekä perusopetuslakiin ja -asetukseen ja niiden nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin[39].

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu [40]. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki[41], tasa-arvolaki[42], Euroopan ihmisoikeuksien sopimus[43] ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus[44].

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja[45]. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään esiopetuksen tavoitteita käsittelevässä valtioneuvoston asetuksessa[46].

Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten moninaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta[47]. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kasvun ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä[48]. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa kokeilukunnan vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia[49]. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu[50].

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön[51]. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille[52]. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Kaksivuotisessa esiopetuksessa voidaan tarvittaessa harkintaa käyttäen ja lasten ikäkausi huomioiden hyödyntää myös perusopetuslain mukaisia kurinpidollisia keinoja ja kasvatustarkasteluja esiopetukseen soveltuvalla tavalla[53]. Kokeilukunta laatii opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kaksivuotiseen esiopetukseen soveltuvien kurinpitokeinojen ja kasvatustarkastelun käytöstä ja niihin liittyvistä menettelytavoista[54].

[39] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

[40] Perusopetuslaki 3 a § (163/2022)

[41] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

[42] Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

[43] Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

[44] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[45] Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

[46] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §

[47] Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

[48] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

[49] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

[50] Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

[51] Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

[52] Perusopetuslaki 35 § (163/2022)

[53] Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

[54] Perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013)

2.4. Arvoperusta

Kaksivuotinen esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten yksilöllisyyttä sekä monenlaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen ja huolenpitoon. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuun.

Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muusta henkilöön liittyvästä ominaisuudesta johtuvia ennakkoodotuksia ja rajoituksia[53].

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden monenlaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemysiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta[54].

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa.

Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

[53] Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

Kaksivuotisen esiopetuksen arvoperusta Muuramessa

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja esiopetuksen arvoperusta nojautuu samaan arvopohjaan kuin varhaiskasvatus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatustlain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. Myös esiopetuksen opetussuunnitelmassa kuvatut arvot ohjaavat toimintaamme paikallisesti.

Keskustelua siitä, kuinka arvot näkyvät arjessa, käydään säännöllisesti varhaiskasvatuksen johtoryhmässä ja esihenkilön johdolla henkilöstön kanssa. Yksittäisen työntekijän arvot näkyvät hänen tavassaan olla vuorovaikutuksessa lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Ne heijastuvat työyhteisön keskinäisessä kanssakäymisessä ja työntekijöiden välisissä suhteissa. On tärkeää, että jokainen henkilöstön jäsen miettii oman työnsä arvopohjaa henkilökohtaisella tasolla ja arvioi esiopetuksen opetussuunnitelman mukaisen arvopohjan ja kuntastrategian arvojen näkymistä työssään ja työyhteisössä. Työssä tulee noudattaa varhaiskasvatussuunnitelman, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja kuntastrategian arvopohjaa.

2.5. Oppimiskäsitys

Kaksivuotinen esiopetus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Lapset opettelevat esiopetuksessa toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Tavoitteena on, että sopivasti haastava toiminta sekä uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Leikki on lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Esiopetuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

2.6. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä

kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittäminen otetaan huomioon kaikessa kaksivuotisen esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä kulkee jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Tehtävän toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Se tukee heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luo pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle.

Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Näissä perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä elämäntapa.

Alla kuvataan lyhyesti laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä kullakin osa-alueella. Lisäksi mainitaan esimerkkejä siitä, miten laaja-alaisen osaamisen kehittymistä voidaan esiopetuksessa tukea. Esiopetuksen pedagogista toteuttamista kuvataan tarkemmin luvussa neljä (Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on otettu huomioon myös oppimisen alueiden määrittelyssä (luku 4.4 Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa).

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa heidän luottamustaan omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita. Heitä ohjataan katsomaan asioita monesta näkökulmasta, kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida

omia arvoja ja asenteita kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen moninaisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytyksensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun, levon ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä.

Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa. Heitä ohjataan myös pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti esiopetuksen oppimisympäristöissä, kuten luonnossa ja lähiliikenteessä. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä erilaisissa ympäristöissä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvallukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin digitaalisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Ohjelmoinnin periaatteisiin tutustuminen luo ymmärrystä digitaalisten sovellusten kehittämisestä ja vahvistaa lasten loogista ajattelua. Lapsia ohjataan tieto- ja viestintäteknologian turvalliseen ja ergonomiseen käyttöön.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä elämäntapa

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa[55]. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kestävä elämäntavan omaksumista.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Esiopetuksessa lasten kanssa tutustutaan luontoon. Myönteiset kokemukset ja elämykset lähiympäristöstä ja siihen kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luontosuhdetta. Samalla lapset oppivat hahmottamaan ympäristövastuullista toimintaa. Arjessa yhdessä tehdyt vastuulliset valinnat ja ratkaisut vahvistavat lasten osallisuutta ja opettavat kestävä elämäntapaa.

[55] YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

Laaja-alainen osaaminen Muuramessa

Laaja-alaisessa osaamisessa korostuvat erilaiset oppimisympäristöt sekä se, miten lapsen oppimista ja hyvinvointia tuetaan. Aikuisen tehtävä on tukea lapsen oman ajattelun kehittymistä arjen eri tilanteissa sekä kannustaa laaja-alaiseen ajatteluun. Muuramen esiopetuksen painopisteet on kirjattu jokaiseen laaja-alaisen osaamisen osa-alueeseen erikseen.

Laaja-alaisen osaamisen arviointi ja kehittäminen

Lasten havainnointi on arvioinnin ja kehittämisen perustana. Huoltajien kanssa käydään aktiivista keskustelua lapsesta ja pohditaan yhdessä keinoja lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi.

Lapsen kanssa arvioidaan hänen osaamistaan päivittäin arjen eri tilanteissa. Lisäksi lapset tekevät itsearviointin kaksi kertaa vuodessa, syksyisin ja keväisin. Syksyn itsearviointi painottuu omatoimisuuteen ja sosiaalisiin taitoihin. Kevään itsearvioinnissa painottuvat kouluvalmiudet.

Henkilökunta arvioi ja kehittää pedagogiikkaansa ja toimintatapoja yhdessä keskustellen. Tukena arvioinnissa henkilökunta voi käyttää erilaisia toiminnan arvioinnin välineitä.

Muuramen esiopetuksen painotukset ajattelussa ja oppimisessa

Esiopetuksessa painotetaan yritteliäisyyttä (yrittäjäyyskasvatus) ja toiminnassa hyödynnetään lasten toiveita sekä vahvuuksia. Lapsia rohkaistaan kertomaan ajatuksiaan ja heitä kannustetaan kokeilemaan ja toteuttamaan ideoitaan. Onkin tärkeää, että toiminnassa on tilaa myös lasten omalle ongelmanratkaisukyvyille.

Lapsen motivaatiota oppia uusia asioita tuetaan häntä aidosti kuuntelemalla ja tarttumalla hänen ideoihinsa sekä rakentamalla esiopetukseen monipuolisia oppimisympäristöjä. Oppimiseen ja kokeilemiseen innostavien materiaalien tulee myös olla lasten saatavilla.

Oppimista tuetaan kehumalla lasta, pohtimalla asioita hänen kanssaan ja luomalla esiopetusryhmiin myönteistä yhdessä oppimisen ilmapiiriä.

Muuramen esiopetuksen painotukset kulttuurisessa osaamisessa, vuorovaikutuksessa ja ilmaisussa

Esiopetuksessa tarjotaan lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja vertaisryhmässään. Esiopetusvuoden alussa keskitytään ryhmäytymiseen. Tavoitteena on luoda hyväksyvä ilmapiiri sekä lapsille että aikuisille ja opettaa kunnioittavaa suhtautumista toisiin. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat ja erilaiset leikit luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan sekä oman että toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Kulttuuriseen moninaisuuteen voidaan tutustua ryhmän lasten ja perheiden kautta heidän tietojensa ja osaamistaan hyödyntäen.

Lasten kielitietoisuuden kehittämistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisun eri muodoissa.

Muuramen esiopetuksen painotukset itsestä huolehtimisessa ja arjen taidoissa

Esiopetuksessa lapsia ohjataan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Perheiden kanssa keskustellaan arjen rytmin, levon ja ruokailun merkityksestä lasten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmista. Tavoitteena on ohjata lapsia tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.

Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiympäristöissä ja liikenteessä. Retkeily lähiympäristössä luo oivat puitteet tähän.

Turvataitokasvatus on osa itsensä huolehtimisen ja arjen taitojen opettelua. Jokaisessa esiopetusryhmässä annetaan turvataitokasvatusta erilaisten materiaalien avulla.

Muuramen esiopetuksessa on käytössä [koskemattomuussääntö](#), jota noudatetaan myös Muuramen perusopetuksessa.

Muuramen esiopetuksen painotukset monilukutaidossa

Monilukutaito alkaa kehittyä heti kun lapsi alkaa havainnoida ympäristöään ja se kehittyy läpi elämän. Lapsi tarvitsee taitoa tuottaa ja tulkita erilaisia viestejä. Esiopetusikäinen lapsi on harjaannuttanut monilukutaitoa jo varhaislapsuudesta lähtien. Ennen varsinaista lukutaitoa, lapsi tunnistaa monia logoja, symboleja ja merkkejä. Kuvallinen lukutaito kehittyy ennen kirjoitetun kielen lukutaitoa. Monilukutaito kehittyy vuorovaikutuksessa ympärillä olevien ihmisten kanssa ihmettelyn, leikin ja tutkimisen kautta.

Monilukutaidon eri osa-alueita käytetään monipuolisesti:

Kuvalukutaitoa vahvistetaan muun muassa saduttamalla, sarja- ja kuvakirjojen sekä muistipelien avulla.

Peruslukutaito alkaa kehittyä, kun tutustutaan äänteisiin ja kirjaimiin, luetaan, riimitellään, loruillaan ja lauletaan. Sanavarasto karttuu, kun ympäristöstä nimetään asioita ja esineitä.

Numeerinen lukutaito kehittyy, kun lasten kanssa tutustutaan numeroihin ja harjoitellaan monipuolisesti matemaattisia valmiuksia, kuten sarjoittamista ja luokittelua. Myös erilaiset muodot, loogiset palat sekä numeropelit vahvistavat numeerista lukutaitoa.

Medialukutaitoa harjoitellaan tutustumalla lasten kanssa monipuolisesti mediaan ja sen eri välineisiin kuten esimerkiksi kirjoihin, tabletteihin, puhelimiin, internetiin, tv:hen, digitaalisiin peleihin, elokuvaan, musiikkiin ja radioon.

Muuramen esiopetuksen painotukset tieto- ja viestintäteknologian osaamisessa

Esiopetuksessa harjoitetaan monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologisia taitoja (TVT-taidot), jotka ovat keskeisiä kasvussa kohti tietoyhteiskunnan jäsenyyttä. Esiopetuksessa lapsille tarjotaan monipuolisia kokemuksia digitaalisten välineiden ja sisältöjen hyödyntämisestä oppimiseen, tiedonhakuun, ilmaisuun, ajatteluun sekä vuorovaikutukseen liittyen. Esiopetuksen henkilöstö toimii mallina laitteiden turvallisessa, vastuullisessa ja tarkoituksenmukaisessa käytössä.

TVT-taitoja harjoitellaan hyödyntämällä erilaisia menetelmiä ja välineitä. Leikinomaisuus sekä tutkiva ja kokeileva ote tukevat näiden taitojen kehittymistä. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa itse ja kokeilla, osallistua yhdessä muiden kanssa sekä esittää omia tuotoksiaan muille. Lapsia ohjataan välineiden turvalliseen, tarkoituksenmukaiseen sekä ergonomiseen käyttöön esim. kiinnittämällä huomiota tauottamiseen ja hyviin työskentelyasentoihin.

Lasta ohjataan ikätasoisten pelien ja leikin avulla ohjelmoinnilliseen ajatteluun sekä havainnoimaan arjen ympäristöjen digitaalisuutta ja niiden merkitystä. Ohjelmoinnillista ajattelua vahvistetaan sekä välineitä hyödyntäen, että ilman. Ohjelmoinnillista ajattelua tuetaan mm. kannustamalla lapsia huomioimaan ympäristössä toistuvia asioita sekä keksimään itse ratkaisuja arjen ongelmiin.

Muuramen esiopetuksen painotukset osallistumisessa ja vaikuttamisessa

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetusryhmissä järjestetään säännöllisesti lastenpalavereja, joissa keskustellaan lasten mielenkiinnon kohteista, pohditaan yhdessä arjen käytäntöjä, sääntöjä, toiminnan sisältöä sekä arvioidaan esiopetusryhmän arkea ja toimintaa. Näin vahvistetaan lasten osallisuuden tunnetta sekä tuetaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

2.7. Kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Paikallista kokeiluopetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää järjestää kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvalla henkilöstöllä mahdollisuuksia keskustella, mitä tässä luvussa määrättyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten kaksivuotiselle esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tulee olla perusteiden luvun 2 (Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa) mukainen luku.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa kuvataan:

- 1. kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun järjestämistä koskevat keskeiset periaatteet kokeilukunnassa. Tekstiä laadittaessa voi hyödyntää perusteiden tekstiä.*
- 2. kaksivuotisen esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta. Tekstiä laadittaessa voi hyödyntää perusteiden tekstiä. Mikäli kunnan kokeilutoimipaikoissa on ns. joustavan esi- ja alkuopetuksen paikkoja, kuvataan tämä yhteistyö luvussa 3 (Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri).*

Paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan liitetään:

3. perusteissa kuvattu esiopetuksen arvoperusta. Arvoperustaa voi täydentää kokeilukunnan virallisissa asiakirjoissa määritellyn arvoperustan pohjalta.

4. perusteissa kuvattu oppimiskäsitys.

5. perusteissa kuvattu laaja-alaisen osaamisen luku. Lukuun voi tehdä lisäyksiä paikallisesta näkökulmasta.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon esiopetuksen toimintakulttuuria käsittelevässä kokeiluopetussuunnitelman luvussa.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Kaksivuotista esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaksivuotinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu antaa hyviä mahdollisuuksia rohkeasti kokeilla uusia toimintatapoja ja kehittää toimintakulttuuria. Kokeilulaki korostaa esiopetuksen vaikuttavuuden, lapsen eheän päivän ja yhtenäisen oppimisen polun merkitystä ja samalla haastaa kehittämään näitä. Kokeilussa etsitään uusia tapoja kahden ikäluokan yhteiselle laadukkaalle työskentelylle ja oppimiselle. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään aiemman varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa olevien lasten kanssa. Samalla kehitetään entistä sujuvampia siirtymäkäytäntöjä. Kokeiluun osallistuminen edellyttää myös muuta kehittämistä kaksivuotisen esiopetuksen onnistumiseksi. Tällaisia ovat muun muassa palveluohjauksen kehittäminen, lasten kuljetusten sujuva järjestäminen, henkilöstön osaamisen vahvistaminen sekä kasvun ja oppimisen tuen ja opiskeluhuoltopalvelujen ulottuminen viisivuotiaille.

Toimintakulttuuri vaikuttaa esiopetuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys esiopetuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Hyvä toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle. Esiopetuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelevaan.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogista johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa yksi keskeinen työmenetelmä on pedagoginen dokumentointi. Pedagogista dokumentointia käytetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioimisessa ja kehittämisessä. Dokumentoinnin avulla saatujen tietojen perusteella esiopetuksen toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä ja työtapoja muokataan ja kehitetään esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti. Esiopetuksen pedagogista dokumentointia kuvataan tarkemmin luvussa neljä (Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa).

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia ja erilaisia toimintatapoja. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa kehitetään erityisesti uusia toimintatapoja kahden ikäluokan yhteiselle oppimiselle. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Terveen itsetunnon ja oppimismotivaation varhaista tukemista korostetaan.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa.

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoiteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja tarpeitaan ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Myös lasten nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista tehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevasta asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennako-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä. Tähän liittyvää esiopetuksen laaja-alaista osaamista kuvataan tarkemmin luvussa kaksi (Esiopetuksen tehtävä, järjestäminen ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa).

Kielitietoisessa esiopetuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti

moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Esiopetuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan kävelyä ja pyöräilyä oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamistai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoaan tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävään elämäntapaan liittyvää kasvatusta.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet Muuramessa

Muuramessa esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on luoda hyvä ja turvallinen esiopetuspäivä jokaiselle lapselle. Esiopetuksen järjestämisessä toteutetaan lähipäiväkoti -periaatetta.

Esiopetusta kehitetään ja arvioidaan kuntatasolla esiopetustyöryhmässä, jossa on nimetyt osallistujat kaikista esiopetussyksiköistä (myös yksityisistä). Esiopetuksesta vastaava varhaiskasvatuksen esihenkilö vastaa esiopetustyöryhmän toiminnasta. Ryhmä kokoontuu 3-4 kertaa toimintavuoden aikana. Ryhmän tehtäviin kuuluu esiopetussuunnitelman päivitys ja soveltaminen, oppimateriaaleista sopiminen, yhteiset retket ym. tapahtumat sekä esikoulusta kouluun - yhteistyö. Lisäksi esiopetussyksiköissä on omat sisäiset esiopetustyöryhmät, mikäli yksikössä toimii useampia esiopetusryhmiä.

Esiopetussyksiköissä toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan viikko- ja tiimipalaverissa, ryhmän pedagogisessa toimintasuunnitelmassa, kehityskeskusteluissa sekä työyhteisöjen suunnittelu- ja työilloissa.

Myös lapsia rohkaistaan osallistumaan aktiivisesti toimintakulttuurin arvioimiseen ja muokkaamiseen osana päivittäistä toimintaa. Lapsia tuetaan aktiiviseen osallistumiseen. Huoltajat arvioivat toimintakulttuuria säännöllisesti mm. kyselyissä ja leops-keskusteluissa.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa kehittämisestä ja arvioinnista vastaavat ensisijaisesti opetuksen järjestäjät sekä kokeilun arviointia varten perustettava erillinen työryhmä.

3.2. Oppimisympäristöt

Esiopetuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö[56]. Oppimisympäristön käsite on laaja, sillä oppimista voi tapahtua kaikkialla, erilaisissa olosuhteissa ja vuorovaikutustilanteissa. Oppimisympäristön käsite sisältää muun muassa fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kognitiivisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan muun muassa tiloja, paikkoja, yhteisöjä, toimintatapoja, käytäntöjä, teknologiaa ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa oppimisympäristöjä kehitetään siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Laadukkaat oppimisympäristöt ruokkivat kokeilun ja oppimisen halua ja luovat mahdollisuuksia yhdessä toimimiselle. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon fyysisiä oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä. Lähiluontoa ja luontoympäristöjä käytetään säännöllisesti eri oppimisenalueiden oppimisympäristöinä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Esiopetuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoitukseenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa kaksivuotisessa esiopetuksessa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat inklusiivisuutta, yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa vallalla olevien stereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös esiopetuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Kaksivuotisessa esiopetuksessa kokeillaan ja kehitetään tieto- ja viestintäteknologian pedagogista käyttöä. Monet digitaaliset ohjelmat tarjoavat lapsille muun muassa kiinnostavia mahdollisuuksia havainnointiin, uusien taitojen kokeiluun ja välittömään palautteeseen. Digitaalisten välineiden käyttö avaa lapsille mahdollisuuksia laajentaa vuorovaikutusta, tehdä yhteistyötä sekä tutustua uusiin asioihin, ihmisiin ja kulttuureihin. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään kokeilukunnan määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Oppimisympäristöjä muuttamalla ja rikastamalla lapsille tarjotaan uusia oppimisen mahdollisuuksia kaksivuotisen esiopetuksen aikana. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

[56] Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

Erilaiset oppimisympäristöt esiopetuksessa Muuramessa

Muuramessa esiopetusta järjestetään päiväkodeissa, joista osa sijaitsee koulujen yhteydessä. Esiopetuksen järjestämisessä tehdään yhteistyötä alkuopetuksen kanssa. Ryhmän ikärakenne sekä toimintamuoto vaikuttavat oppimisympäristön muokkaamiseen.

Esiopetus on toiminnallista oppimista, joka tarvitsee tilaa ja erilaisia välineitä sekä materiaaleja toteutuakseen esiopetuksen opetussuunnitelmien mukaisesti. Hyvä oppimisympäristö tarjoaa virikkeitä lapsen oppimiselle. Oppimisympäristössä otetaan huomioon lasten mahdollisuus leikkiin, toimintaan ja omaan rauhaan.

Oppimisympäristöä muokataan yhdessä lasten kanssa meneillä olevan oppimiskokonaisuuden mukaan. Oppimista tehdään näkyväksi, joten leikki ja muu toiminta saavat näkyä arjessa ja vaikuttaa oppimisympäristöön.

Esiopetusryhmät käyttävät oppimisympäristöinä oman esiopetuspaikan lisäksi lähiympäristöä, Muuramen monipuolista luontoa, rakennettua ympäristöä ja liikunta- ja kulttuuripalveluja.

Oppimisympäristöjen fyysinen ja psyykinen turvallisuus turvataan aidolla läsnäololla ja jatkuvalla arvioinnilla.

Myös digitaaliset oppimisympäristöt tehdään lapsille näkyväksi ja niitä hyödynnetään oppimisen tukena mahdollisuuksien mukaan. Lasten kanssa keskustellaan digitaalisissa ympäristöissä toimimisesta vastuullisesti ja turvallisesti.

Oppimisympäristöjen kehittämiseen osallistuu aktiivisesti koko esiopetuksen henkilöstö. Myös lapset havainnoivat ja antavat palautetta oppimisympäristöstä sekä henkilökunnalle että huoltajille. Huoltajat arvioivat oppimisympäristöjen toimivuutta asiakaskyselyissä ja päivittäisessä vuorovaikutuksessa.

3.3. Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteena on, että varhaiskasvatus, kaksivuotinen esiopetus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on kokeilukunnalla. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä kokeilukunnan johdolla. Kokeilukunta vastaa myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteisellä keskustelulla ja yhteistyöllä edistetään opetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun aikana yhteistyötä vahvistetaan erityisesti alkuopetuksen kanssa, jotta lapsen oppimisen polun jatkumoa turvataan ja yhdessä oppimista vahvistetaan. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhoollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä esimerkiksi neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden

kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään.

Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan. Esiopetuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa esiopetuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee esiopetuksen tavoitteita. Muita esiopetuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi, pelastuslaitos sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätöitä. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla[57].

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys esiopetuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasavertainen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Laadukas palvelunohjaus ennen lapsen esiopetukseen hakemista on osa yhteistyötä. Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on kokeilukunnalla.

Yhteistyö esiopetuksen aikana edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliaavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään sekä osallistua toiminnan tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetusavustuksista, kuljetuksista sekä opiskeluhuoltopalveluista sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa kehitetään siirtymäkäytäntöjä ja siirtymiin liittyvää ammatillista yhteistyötä suunnitelmallisesti. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta, esiopetusta

ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämässä huomioon.

Kokeilukunta luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta kaksivuotiseen esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Kokeilun aikana kehitetään erityisesti yhteistyötä alkuopetuksen kanssa. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia säännöksiä[58]. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan kaksivuotiseen esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

[57] Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

[58] Perusopetuslaki 40–41 § (642/2010)

Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa Muuramessa

Yhteistyö esiopetuksessa

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyö

Kokeiluun osallistuvat esiopetuksen opettajat muodostavat kaksivuotisen esiopetuskokeilun työryhmän, joka vastaa kokeilun ja opetussuunnitelman kehittamisestä. Työryhmää johtaa varhaiskasvatusjohtaja yhdessä kokeilupäiväkodin johtaja kanssa. Työryhmän tehtävänä on arvioida kokeilun edetessä laaditun kunnallisen kaksivuotisen esiopetussuunnitelman toteutumista ja sen mahdollisia kehittämisen tarpeita. Sen vastuulle kuuluvat kokeilun edellyttämä dokumentointi ja raportointi.

Muuramen kunnan esiopetuksen työryhmä jatkaa normaalisti toimintaansa, johon osallistuu myös edustaja kaksivuotisen esiopetuskokeilun työryhmästä. Kaksivuotisessa esiopetuskokeilussa mukana olevat ryhmät tekevät yhteistyötä muiden esiopetus- ja varhaiskasvatusryhmien kanssa. Tärkeä yhteistyön muoto varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaiheessa on tarjota tuleville esiopetuksen oppilaille mahdollisuus päästä tutustumaan uuteen oppimisympäristönsä ja sen henkilöstöön.

Esiopetusryhmässä voidaan yhteistyötä rakentaa hyödyntämällä koko yksikön osaamista ja henkilöstön erilaisia vahvuusalueita. Esiopetusryhmässä voi vierailta toisen ryhmän aikuinen, joka toteuttaa lapsiryhmän kanssa oman vahvuusalueensa projektin tai harjoittaa ryhmässä tiettyä taitoaluetta, jonka asiantuntemusta ja osaamista hänellä on (esimerkiksi liikunta, musiikki, kädentaidot, tunnetaidot, draama, LuMa). Samaan aikaan esiopetusryhmän aikuisen asiantuntemusta voidaan lainata vastavuoroisesti toiseen ryhmään. Yhteistyötä on mahdollista kehittää esiopetusryhmien välillä, mutta yhtä hyvin sitä voidaan rakentaa muiden varhaiskasvatusryhmien kanssa.

Aikuisten yhteistyötaidot toimivat mallina myös lasten vastaavien taitojen omaksumiselle. Lasten yhteistyötaitoja kehittävät monet yhteistoiminnallisuuteen perustuvat oppimisen muodot, kuten dialogiopetus sekä ilmiölähtöinen ja tutkiva oppiminen. Oppiminen tapahtuu yhdessä ja erilaisissa ryhmäkokoontumissa asioita pohtimalla. Aikuinen toimii tasavertaisena keskustelukumppanina, mikä edellyttää myös häneltä lasten tavoin valmiutta omaksua uusia näkökulmia tutkittavaan asiaan tai ilmiöön.

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö

Kaksivuotisessa esiopetuksessa sitoudutaan tekemään säännöllistä yhteistyötä myös alkuopetuksen kanssa (1-3 h/viikko) painottuen toiseen esiopetusvuoteen. Yhteistyötä ja toteutusmahdollisuuksia haastaa Rajalan päiväkodin ja Mäkelänmäen koulun fyysinen etäisyys (1 km). Yhteistyö edellyttää sitoutumista ja kokeilevaa otetta opettamiseen ja oppimiseen sekä aitoa yhteistyöhalua.

Esi- ja alkuopetuksen yhteistä toimintaa voidaan toteuttaa esim. pihaympäristössä ja metsässä (ns. luontoeskarina / luontokouluna), esiopetus- ja luokkatiloissa, liikuntasalissa tai muissa päiväkodin/koulun tiloissa. Yhteistyö voi toteutua tiettyyn oppiaineeseen kytkeytyvänä (esim. erilaiset toiminnalliset äikkä-, matikka-, enkku-, kuvis-, musiikki- tai tunne-, vuorovaikutus- ja draamatuokiot). Yhteistyön muotona voivat toimia myös peli- ja leikkihetket.

Muut yhteistyötahot

Opiskeluhuollollista yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa, ja erilaiset moniammatilliset työskentelytavat tukevat ja edistävät osaltaan lasten kasvua ja kehitystä. Moniammatillista tukea tarjoavat esimerkiksi vuosittaiset toiminta- ja puheterapeuttien havainnointi- ja konsultaatiovierailut esiopetusryhmissä, sekä puoli- tai neljännesvuosittaiset lapsipsykologin konsultaatioajat henkilöstölle ryhmän tarpeesta riippuen.

Muuramessa tehdään yhteistyötä sekä kunnan sivistyspalveluiden toimijoiden kanssa että paikallisten muiden toimijoiden, kuten seurakunta ja seurakunta, kanssa. Yhteistyöllä rikastetaan lasten oppimisympäristöjä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajat ovat lapsensa parhaat asiantuntijat ja heillä on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Esiopetuksen henkilöstö koostuu oman alansa asiantuntijoista ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana. Kun lapsi osallistuu esiopetukseen, kasvatuksesta tulee kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä. Huoltajat ja esiopetuksen henkilöstö sitoutuvat toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Luottamuksellinen ja avoin yhteistyö luo pohjan onnistuneelle esiopetukselle, jossa lapsi viihtyy, kasvaa ja oppii. Henkilökunnan tulee olla aloitteellinen tässä yhteistyössä. Hyvä yhteistyö perustuu keskinäiseen kunnioitukseen, avoimuuteen ja luottamukseen. Lapsen etu on molempien osapuolien päämääränä.

Esiopetukseen haetaan ennen esiopetuksen alkamista yleensä alkuvuodesta. Päätökset esiopetuspaikoista tehdään ennen esiopetusta alkavana keväänä. Tutustumiskäynti tuleville esiopetuksen oppilaille ja huoltajille järjestetään ennen esiopetuksen alkamista.

Esiopetuksen alkaessa huoltajille järjestetään mahdollisuus keskusteluun, jossa he voivat kertoa lapsestaan esiopetuksen järjestämisen kannalta tärkeistä asioista.

Lapsen esiopetussuunnitelma (leops) laaditaan huoltajien ja esiopetuksen opettajan tapaamisessa viimeistään kahden kuukauden kuluessa esiopetuksen alkamisesta. Lapsi osallistuu itse leopsinsa laadintaan ja on mukana leops-keskustelussa mahdollisuuksien mukaan. Esiopetussuunnitelmaa tehtäessä keskustellaan lapsen vahvuuksista ja kehitysvaiheista, laaditaan esiopetukselle tavoitteita ja mietitään, miten lasta voitaisiin parhaiten tukea.

Leops toimii osana yleistä tukea. Esiopetuksen henkilöstön tulee antaa huoltajille tietoa saatavilla olevan tuen eri muodoista ja heidän mahdollisuuksistaan osallistua siihen. Leopsiin sisältyy lapsen oma itsearviointi. Leopsia voidaan täydentää vuoden aikana huoltajien kanssa ja se toimii esiopetuksen henkilöstön työvälineenä. Siihen kirjataan huoltajien ja esiopetuksen väliseen yhteistyöhön liittyviä sopimuksia ja ajatuksia. Keväällä järjestetään arviointikeskustelu esiopetukselle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta esim. [esiopetuksesta kouluun-lomakkeen](#) allekirjoittamisen yhteydessä. Leops ja oppimisen tuen lomakkeet kirjataan Wilma-järjestelmään.

Esiopetuksen päätyttyä vasu ja leops arkistoidaan kunnan arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti.

Syksyllä huoltajille järjestetään vanhempainilta, jossa kerrotaan esiopetuksen toiminnasta ja lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvistä tukimuodoista sekä esiopetuksen oppilashuollosta.

Ryhmät järjestävät myös muita vanhempainiltoja tai toiminnallisia tapahtumia. Huoltajat ovat tervetulleita tutustumaan lapsen esiopetuspäivään.

Huoltajat osallistuvat esiopetuksen toteutuksen suunnitteluun ja arviointiin päivittäisissä keskusteluissa, leopsissa, vanhempainilloissa ja kyselyissä. Muita yhteistyömuotoja ovat mm. juhlat, retket ja erilaiset tapahtumat.

Tiedottamiseen käytetään mm. sähköistä Wilma-järjestelmää, ilmoitustauluja, tiedotteita tai sähköpostia. Koko kunnan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen liittyvistä asioista tiedotetaan [kunnan nettisivuilla](#), paikallislehti Muuramelaisessa ja yhteisillä huoltajille jaettavilla tiedotteilla. Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä seurataan ja arvioidaan asiakaskyselyssä, leops-keskustelussa ja ryhmävasussa. Esiopetusryhmän henkilöstöllä on vastuu yhteistyön luomisesta ja tiedottamisesta huoltajille. Päiväkodin johtaja toimii tukena yhteistyöhön liittyvissä ongelmatilanteissa.

Yhteistyö varhaiskasvatuksesta kaksivuotiseen esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun siirtymisen vaiheissa

Siirtyminen kaksivuotiseen esiopetukseen

Kaksivuotiseen esiopetukseen siirtyville lapsille ja heidän perheilleen tarjotaan mahdollisuus tutustua esiopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön ennen opetuksen alkua. Päiväkodin sisällä ryhmästä toiseen siirtyvien lasten tutustuminen voidaan toteuttaa osana päiväkodin arkea. Muualta varhaiskasvatuksesta kaksivuotiseen esiopetukseen siirtyvien perheille järjestään tutustumismahdollisuus ennen esiopetuksen alkua. Lisäksi perheiden kanssa käydään ennen kaksivuotiseen esiopetukseen siirtymistä tai heti sen alussa lapsikohtaiset aloituskeskustelut.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta kaksivuotiseen esiopetukseen, henkilökunta siirtää aiemmat vasut paperisena uuteen ryhmään. Tarvittaessa pidetään tiedonsiirtokeskustelu, johon osallistuvat huoltajien lisäksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen edustajat.

Tulevat esiopetuksen oppilaat käyvät tutustumassa esiopetuspaikkaansa ja sen henkilöstöön etukäteen huoltajiensa kanssa. Huoltajille järjestetään aloituskeskustelu, lapsen tärkeiden asioiden tiedonsiirtoa varten, ennen esiopetuksen alkamista tai heti sen alussa.

Siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyöllä tuetaan lasten joustavaa siirtymistä esiopetuksesta kouluun. Esiopetusryhmillä on jokin yhteistyöluokka tai - tiimi alkuopetuksesta, jonka kanssa heillä on yhteistä toimintaa esiopetusvuoden aikana. Toiminnan suunnittelua ja toteutusta tuetaan yhteisillä suunnitteluajoilla. Syksyn aikana tehdään suunnitelma ja asetetaan tavoitteet lukuvuodeksi. Yhteistyötä ja tavoitteiden saavuttamista arvioidaan keväisin ennen kouluun siirtymistä. Joustavan nivelvaiheen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin osallistuu koko esiopetuksen henkilöstö. Vastuu siitä on vuosittain nimetyillä esiopetuksen ja perusopetuksen edustajilla.

Esiopetuksen opettajat ja lapsen huoltajat keskustelevat lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta esiopetusvuoden aikana. Esiopetuksen opettajat siirtävät keväällä tietoa tulevien koululaisten perustaidoista ja oppimisvalmiuksista alkuopettajille, erityisopettajille ja rehtoreille [Esiopetuksesta kouluun - lomakkeella \(Esko\)](#). Lomakkeella on esiopetuksen opettajan sen hetkinen arvio lapsen taidoista esiopetusryhmässä. Lomake käydään tarvittaessa huoltajien kanssa läpi. Huoltajat allekirjoittavat lomakkeen ennen lomakkeiden toimittamista esiopetuksesta kouluun. Lomakkeita käytetään alkuvaiheessa alkuopetusryhmien muodostamiseen, minkä jälkeen ne ovat lapsen tulevan luokanopettajan käytettävissä.

Koulun erityisopettajien kanssa tehdään yhteistyötä ja se lisääntyy kevään aikana lasten yksilöllisten oppimispolkujen löytämiseksi ja onnistuneen koulunaloittamisen varmistamiseksi. Huoltajat osallistuvat tähän työskentelyyn. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat mukana luokkajaossa antamassa koululle tukea luokkien muodostamisessa. Seuraavan syyslukukauden lopulla koulun erityisopettajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat arvioivat edellisen kevään luokkajaon toteutumista. Koollekutsujana toimivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

Kevätlukukaudella järjestetään kouluun tutustumispäivä sekä mahdollisesti tiedotustilaisuus huoltajille.

Keväällä tai kouluvuoden alussa pidetään tarvittaessa lapsikohtaisia tiedonsiirtopalavereja. Palavereihin osallistuvat huoltajat, esiopetuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, tuleva luokanopettaja, koulun erityisopettaja, lastenpsykologi, iltapäivätoiminnan ohjaaja ja kouluterveydenhoitaja lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun lasten ja perheiden tuen palveluiden työntekijät jatkavat yhteistyötä perheen ja koulun kanssa. Lapsen terveydenhoito siirtyy neuvolasta kouluterveydenhoitoon.

Lapsen siirtyessä perusopetukseen lasten esiopetuksen oppimissuunnitelmat (leops) toimitetaan varhaiskasvatuksen sihteerille arkistoitavaksi varhaiskasvatuksen arkistosäännön mukaisesti.

3.4. Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja yhteistyö paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tulee olla luku, jossa käsitellään kaksivuotisen esiopetuksen toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä ja yhteistyötä. Tekstissä voi käyttää perusteiden luvun 3 (Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri) tekstiä, mutta sitä on tarkoituksenmukaista muokata paikalliseksi, opettajan ja muun esiopetuksen henkilöstön toimintaa tukevaksi.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa kuvataan:

1. Esiopetuksen toimintakulttuurin paikallisen kehittämisen tavoitteet. Kuvauksessa noudatetaan perusteiden luvun 3.1 (Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet) määräyksiä toimintakulttuurin kehittämisestä ja sitä ohjaavista periaatteista:

- oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä*
- oppimisen, oivalluksen ja leikin ilo*
- osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo*
- kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus*
- hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa*

2. Esiopetuksen oppimisympäristöt perusteiden luvun 3.2 (Oppimisympäristöt) määräysten mukaisesti

3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa perusteiden luvun 3.3 (Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa) määräysten mukaisesti

- yhteistyö esiopetuksessa*
- huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö*
- yhteistyö siirtymävaiheissa*

4. Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa

Esiopetuksen pedagogisena tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä heidän laaja-alaista osaamistaan. Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja näissä perusteissa opetukselle asetetut tavoitteet. Monipuolisiin työtapoihin, pedagogiseen dokumentointiin, opetuksen arviointiin ja oppimisen alueisiin liittyvät tavoitteet ovat opetuksen tavoitteita. Lisäksi esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut kaksivuotisen esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille ja lasten laaja-alaisen osaamisen edistämiseksi asetetut tavoitteet.

Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa, jossa lasten oppimisen mahdollisuuksista ja hyvinvoinnista pidetään huolta koko päivän ajan. Esiopetuksen opettajalla on vastuu esiopetuksen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja kehittämisestä paikallisen kokeiluopetussuunnitelman mukaisesti. On tärkeää, että esiopetuksen koko henkilöstö tuntee opetussuunnitelman tavoitteet ja toimii yhdessä niiden saavuttamiseksi.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvien lasten ikäero vaihtelee alle viisivuotiaista seitsemänvuotiaisiin. Lasten ikäerot sekä henkilökohtaisen kehittymisen erot otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. Lisäksi otetaan huomioon se, että lasten kokemusten kesto varhaiskasvatukselle tyypillisestä oppimisesta ja toiminnasta vaihtelevat. Lasten mielenkiinnon kohteet, osaaminen ja kehittyvät taidot sekä tarve tarjota kullekin lapselle sopivasti haasteita ovat opetuksen suunnittelun lähtökohtia. Eri ikäiset lapset voivat osallistua kokeiluun yhteisissä ryhmissä.

Useimmat kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvista lapsista saavat esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatusta. Jotta lasten päivät olisivat pedagogisesti laadukkaita ja eheitä, on tärkeää, että esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö sopivat arjen käytännöistä sekä suunnittelevat ja arvioivat toimintaa yhdessä.

4.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa kaksivuotisen esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.6 Laaja-alainen osaaminen) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Ne ovat osa vähitellen kehittyviä oppimisen taitoja, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Leikkiin perustuvat sekä kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn

tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Esiopetuksessa olevien lasten työskentelytaidot ovat kuitenkin vasta kehittymässä, joten opettaja vastaa siitä, että lapset saavat kokemuksia ja ohjausta eri tiedon ja taidon aloille sopivista työtavoista. Leikkiä, havainnointia, tutkimista ja fyysistä aktiivisuutta sisältävät työtavat ovat keskeisiä. Erilaiset työtavat tuovat myös vaihtelua lasten päiviin ja viikkoihin. Muun muassa riehakkaan leikin jälkeen lapset tarvitsevat mahdollisuuksia rauhoittua ja keskittyä työskentelemään jollain muulla tavalla.

Leikki on lapsille ominainen tapa toimia ja hahmottaa maailmaa. Erilaiset leikit edistävät lasten kehitystä, hyvinvointia ja tarjoavat lapsille monipuolisia mahdollisuuksia keksiä, harjoitella ja opetella uusia asioita. Leikkien mielikuvitusmaailmojen rakentaminen, erilaisten roolien ottaminen ja esimerkiksi sääntöjen määrittelemisen tekevät leikeistä tärkeitä oppimisympäristöjä lapsille. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeinen työtapasi esiopetuksessa.

Opettajan ja muun henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, osallistua, ohjata ja rikastaa leikkejä pedagogisesti ja sukupuolisensitiivisesti. On tärkeää huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä. Lapsia kannustetaan tekemään leikeissä aloitteita ja ohjataan ottamaan toiset huomioon. Lasten leikkitaitojen kehittymistä tuetaan. Lasten omaehtoisten leikkien lisäksi yhdessä rakennetut pitkäkestoiset leikit luovat hyvän mahdollisuuden toteuttaa erilaisia oppimiskokonaisuuksia. Leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa voidaan luontevasti yhdistää erilaisia työtapoja, kuten draamaa, liikuntaleikkejä sekä leikillistä lukemista ja kirjottamista. Leikin aiheet voivat vaihdella lasten mielenkiinnon kohteiden mukaan vakavista teemoista hassutteluun ja ajankohtaisiin aiheisiin.

Leikin ohella tutkiva oppiminen on keskeinen työtapasi kaksivuotisessa esiopetuksessa. Yhteisen tutkimisen kohteeksi pyritään valitsemaan ilmiö, joka nousee esille lasten leikeistä, keskustelusta tai kysymyksistä. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, päätelmiä sekä keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin ja kokeilemaan niitä. Tutkivaan toimintaan ja oppimiseen kuuluu havainnointia, kysymysten muotoilua, tiedon hankintaa, kokeilua, päättelyä, ratkaisujen keksimistä sekä dokumentointia ja tulosten esittämistä. Dokumentit ja tulosten esittäminen tuovat näkyväksi lasten ajattelua ja tiedon kehittymistä sekä vahvistavat lasten osallisuuden kokemusta.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Digitaalisten välineiden ja ohjelmien suunnitelmallinen hyödyntäminen rikastaa oppimista ja leikkiä. Monipuolisia tarjouksia sisältävät oppimisympäristöt luovat tilaisuuksia eriyttää lasten oppimista, sitoutua pitkäkestoiseen leikkiin ja kerrata opeteltua. Onnistumisen kokemuksilla ja työtapoihin liittyvällä kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Monipuoliset työtavat Muuramessa

Lasten oppiminen on kokonaisvaltaista. Oppimisen tulee perustua lapsen kehitystasolle sopivaan arjen tilanteita hyödyntävään toimintaan. Lapsi on aktiivinen toimija omassa oppimisessaan.

Esiopetuksessa leikki on yksi tärkeimmistä tavoista oppia ja oivaltaa. Leikkiä käytetään suunnitelmallisesti oppimisen tukena, mutta ennen kaikkea leikin tulee lähteä lapsen omista tarpeista ja kiinnostuksen kohteista. Onnistuneet leikit vahvistavat lapsen itsetuntoa ja itseluottamusta.

Lapsen omaa yritteliäisyyttä tuetaan esiopetuksessa yrittäjyyskasvatuksen avulla. Lasta rohkaistaan ikätasonsa mukaisesti osallistumaan toiminnan suunnitteluun, valintojen tekemiseen ja toimintaan sitoutumiseen. Lasta myös ohjataan omatoimisuuteen ja vastuullisuuteen. Esiopetuksessa korostetaan positiivista asennetta ja yritteliäisyyden merkitystä omassa toiminnassa.

Toimintaympäristöjen digivälineistö tukee monipuolisesti esiopetuksen toimintaa ja henkilöstöä koulutetaan hyödyntämään laitteita ja ohjelmia osana tulevaisuustaitojen opettelua.

Esiopetuksen työtapoja arvioidaan säännöllisesti. Saatua palautetta hyödynnetään uusien työtapojen suunnittelussa ja toteutuksessa.

4.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen osa kaksivuotisen esiopetuksen suunnittelua, toteuttamista sekä toiminnan arvioimista ja kehittämistä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnoinnin, dokumenttien kokoamisen ja näiden tulkinnan avulla tarkastellaan ja arvioidaan pedagogista toimintaa. Dokumentit voivat olla muistiinpanoja, valokuvia, lasten töitä tai vaikkapa videoita yhteisestä tekemisestä. Dokumentoinnin tavoitteena on tuottaa tietoa esiopetusryhmän toiminnasta sekä kunkin lapsen kehityksestä ja oppimisesta sekä ajattelusta ja mielenkiinnon kohteista. Dokumenttien avulla opettaja voi tehdä kunkin lapsen oppimista ja kehittymistä näkyväksi ja samalla motivoida lasta oppimaan.

Pedagoginen dokumentointi on osa opettajan ja muun henkilöstön työtä ja osa dokumentoinnista voi olla vain henkilöstön ammatilliseen käyttöön tarkoitettua. Lapset osallistuvat dokumentointiin taitojensa mukaan ja heitä ohjataan kokomaan dokumentteja itselleen merkityksellisistä asioista. Esiopetusryhmän yhdessä valitsemien ja lasten henkilökohtaisesti valitsemien dokumenttien avulla voidaan havainnollisesti kertoa esiopetuksen toiminnasta huoltajille. Näin myös huoltajat pääsevät osallistumaan toiminnan arviointiin, ideointiin ja kehittämiseen.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin avulla opettaja ja muu henkilöstö oppivat tuntemaan yksittäisiä lapsia, ymmärtämään heidän vuorovaikutussuhteitaan sekä lapsiryhmän ja henkilöstön vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on auttaa toteuttamaan esiopetusta lapsilähtöisesti. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapsen kasvun ja oppimisen tuen (luku 5 Lapsen kasvun ja oppimisen tuki) sekä oppilashuollon (luku 6 Oppilashuolto) toteuttamisessa. Lapsen oppimissuunnitelma, tehostetun tuen oppimissuunnitelma sekä erityisen tuen piirissä olevien lasten henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ovat osa esiopetuksen pedagogista dokumentointia. Dokumentoinnin avulla saatua tietoa käytetään toimintakulttuurin, oppimisympäristöjen, työtapojen ja arvioinnin käytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Pedagoginen dokumentointi Muuramessa

Pedagoginen dokumentointi on esiopetuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Tässä jatkuvassa prosessissa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Dokumentointi on osa päivittäistä toimintaa lasten kanssa.

Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on:

- Oppia tuntemaan yksittäistä lasta
- Mahdollistaa huoltajien osallisuus lapsensa esiopetukseen, sen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen
- Ymmärtää lasten välisiä suhteita
- Tunnistaa ja tiedostaa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia.

Pedagogista dokumentointia tulee tarkastella yksittäisen lapsen, lapsiryhmän, huoltajien sekä henkilöstön tasolla. Pedagogisen dokumentoinnin avulla on mahdollisuus tehdä näkymätön näkyväksi.

Pedagogisen dokumentoinnin tulee olla suunnitelmallista. Esiopetusryhmässä tehdään yhteiset sopimukset dokumentoinnin toteuttamisesta. On hyvä sopia mm. vastuista,

dokumentointitavoista, tallentamisesta, dokumenttien läpikäynnistä tiiminä ja dokumenttien jakamisesta. Dokumentointi tulee kohdistaa tiettyihin, tarkoituksenmukaiselta tuntuviin asioihin. Kaikkea ei voi, ehdi eikä kannata dokumentoida umpimähkään.

Materiaalia pedagogisen dokumentoinnin perusteisiin ja menetelmiin löytyy netistä <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Lasten esiopetussuunnitelmat, tuen eri asteiden lomakkeet ja opiskeluhuollon lomakkeet ovat myös osa pedagogista dokumentointia. Kuten myös esiopetusryhmän toimintavuodesta laatima ryhmän pedagoginen suunnitelma ja esiopetusyksikön vuosittainen toimintasuunnitelma.

Muuramassa esiopetuksessa on perinteisten dokumentointitapojen lisäksi käytössä monipuolisesti digitaalisia välineitä dokumentoinnin toteuttamiseen.

4.3. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta[59]. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä[60]. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu ympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Näitä tietoja voivat antaa lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. On tärkeää, että opettaja saa myös tietoa lapsen mahdollisesta tuesta ja tuen tarpeista esiopetusta edeltävästä varhaiskasvatuksesta. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista oppimissuunnitelmaa. Suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa otetaan huomioon, että opetussuunnitelman tavoitteet ovat opetukselle asetettuja tavoitteita, eikä esiopetuksessa ole yleisiä lapsille asetettuja osaamistavoitteita.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö seuraavat kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seuraamisen kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla[61]. Seuraaminen perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja kertomat kokemukset ovat osa havainnointia ja dokumentointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat arvokkaita. Kootun seurantatiedon ja sen perustalta tehtyjen arviointipäätelmien pohjalta opettaja kehittää opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisaalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan[62].

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin[63]. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisen toiminnan onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat perusopetuksen opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapsikohtaista oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia.

Kokeilukunta vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta (tarkemmin luvussa 3.3 Yhteistyö kaksivuotisen esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa). Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa molempien lukuvuosien päätteeksi kaksivuotisen esiopetuksen osallistumistodistus[64]. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, kokeilukunnan, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 5.2.2021 hyväksymien kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Toiminnan arviointi ja kehittäminen kokeilun aikana

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toteutumista seurataan ja arvioidaan kansallisesti ja paikallisesti. Kokeilukunnan tulee osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin kokeilulainsäädännön mukaisesti [65]. Ulkopuolisen seurannan ja tutkimuksen lisäksi kokeilukuntien tulee itse arvioida kaksivuotista esiopetusta[66]. Kaksivuotisen esiopetuksen järjestämisessä on kyse kansallisesti merkityksellisestä kokeilusta, joten oman toiminnan tavoitteellinen arviointi ja kehittäminen on osa kokeilua ja edellyttää suunnittelua ja johtamista heti kokeilun alusta. Kokeilukunta vastaa siitä, millaisia toiminnan arvioinnin ja henkilöstön itsearvioinnin menetelmiä kokeilun aikana käytetään. Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa esiopetuksen toteutuneesta laadusta, kokeilun onnistumisesta ja kaksivuotiseen esiopetukseen liittyvistä kehittämisen kohteista.

[59] Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

[60] Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

[61] Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

[62] Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

[63] Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

[64] Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

[65] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 10§ 1 mom. (1046/2020)

[66] Perusopetuslaki 21§ 2 mom. (2013/1296)

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Muuramessa

Arviointia tehdään esiopetushenkilöstön ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa havainnoiden ja keskustellen. Arvioinnin avulla pyritään löytämään lapsen vahvuudet, mielenkiinnon kohteet ja tuen tarpeet. Arvioinnissa painotetaan lapsen kasvun ja oppimisprosessin edistymistä. Havainnoinnin ja arvioinnin tukena voidaan käyttää erilaisia arviointilomakkeita, kuten Eskarin arki-materiaalia.

Lapsen kehityksen ja oppimisen arviointi perustuu lapsen omaan esiopetussuunnitelmaan leopsiin, jonka tavoitteiden toteutumista seurataan. Keskustelut huoltajien kanssa ovat tärkeä osa arviointia. Keskusteluissa kartoitetaan lapsen vahvuuksia, pohditaan hänen kasvunsa ja kehityksensä kokonaistilannetta sekä arvioidaan yhdessä toimintaa ja sille asetettuja tavoitteita.

Lasta kannustetaan osallistumaan oman kasvunsa, kehityksensä ja oppimisensa arviointiin. Lapsen itsearviointitaitoa vahvistetaan keskustelemalla. Itsearvioinnin tulee olla itsetuntoa vahvistavaa ja minäkuvan kehitystä tukevaa. Lapsen itsearvioinnit käydään läpi huoltajien kanssa leops-keskustelussa, johon lapsi osallistuu mahdollisuuksien mukaan. Lapsen itsearvioinnin välineenä voidaan käyttää erilaista itsearviointimateriaalia.

Lapsen siirtyessä toiseen esiopetusyksikköön kunnan sisällä lapsen leops siirretään uuteen esiopetusyksikköön. Tarvittaessa voidaan järjestää tiedonsiirtopalaveri esiopetusyksiköiden välillä.

Henkilökunta reflektoi aktiivisesti omaa työskentelyään hyödyntäen lapsilta, huoltajilta sekä työyhteisöstä saamaansa palautetta. Esiopetuksen henkilöstö arvioi toimintaansa ja oppimisympäristönsä toimivuutta säännöllisesti ryhmän omissa ja koko työyhteisön palavereissa, ryhmän pedagogisessa toimintasuunnitelmassa sekä esihenkilön kanssa käytävissä kehityskeskusteluissa.

Esiopetusryhmät tekevät ryhmän pedagogisen toimintasuunnitelman. Toiminnasta tiedotetaan huoltajille säännöllisesti. Huoltajilta ja lapsista säännöllisesti saatu palaute huomioidaan toiminnan ja oppimisympäristöjen arvioinnissa ja kehittämisessä. Esiopetusvuoden päätyttyä ryhmät arvioivat ryhmävasunsa toteutumista.

Kunnan esiopetussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. Esiopetuksesta vastaava varhaiskasvatuksen esihenkilö suunnittelee ja ohjaa esiopetuksen kehittämistoimintaa. Tämän toiminnan tukena toimii esiopetustyöryhmä, jossa on edustajat kaikista esiopetusyksiköistä. Työryhmän tehtävänä on esiopetussuunnitelman päivittäminen ja soveltaminen. Työryhmässä sovitaan yhteisistä tavoitteista ja käytännöistä, joita arvioidaan säännöllisesti. Esiopetus on mukana kehittämishankkeissa, jotka tukevat lasten ja perheiden hyvinvointia.

Lisäksi kussakin esiopetusyksikössä on omat sisäiset esiopetustyöryhmät, jos yksikössä toimii useampia esiopetusryhmiä.

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen asiakkaiden mielipiteitä kartoitetaan asiakaskyselyillä.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella annetaan esiopetuksen päätyttyä [osallistumistodistus](#). Todistusohja on yhteinen koko kunnan alueella.

4.4. Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa

Oppimisenalueet muodostuvat eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvistä, esiopetuksen kannalta oleellisista opetuksen tavoitteista. Vaikka oppimisen alueita muodostettaessa on otettu huomioon laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, on tärkeää, että opettaja ottaa ne huomioon opetusta suunnitellessaan. Oppimisen alueiden tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita. Lasten eheän päivän ja oppimisen jatkumon varmistamiseksi on tärkeää, että koko henkilöstö tuntee oppimisen alueiden tavoitteet ja muut luvussa 4 (Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa) määritellyt opetuksen tavoitteet.

Tässä luvussa kuvatut oppimisenalueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi.

- *Kielten rikas maailma*
- *Ilmaisen monet muodot*
- *Minä ja meidän yhteisömme*
- *Tutkin ja toimin ympäristössäni*
- *Kasvan, liikun ja kehityn*

Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eheytytyn opetuksen periaatteiden mukaisesti opettaja yhdistelee eri oppimisen alueiden tavoitteita ja sisältöjä pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia suunnitellessaan.

Oppimisen alueiden rinnalla toinen opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tärkeä tekijä ovat lasten mielenkiinnon kohteet. Tietoa lasten mielenkiinnon kohteista saa muun muassa havainnoimalla lasten toimintaa sekä keskustelemalla lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Myös lasten aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on tietoa lasten kiinnostuksen aiheista. Opettaja käyttää koottua tietoa lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja lasten oppimisen yksilöllisessä tukemisessa. Lasten mielenkiinnon kohteet muuttuvat ja vaihtuvat esiopetuksen kuluessa, joten havainnointi ja yhteinen keskustelu ovat tärkeitä koko esiopetuksen ajan.

Lasten mielenkiinnon kohteiden huomioiminen on osa lapsilähtöistä esiopetusta. Kiinnostavien asioiden ja teemojen opettelu motivoi lapsia oppimaan ja iloitsemaan oppimastaan. Samalla lapset saavat kokemuksia siitä, että heidän ajatuksensa ovat tärkeitä. Opettajan tehtävä on myös ohjata lapsia kokeilemaan ja opettelemaan uusia tietoja ja taitoja oppimisen alueiden mukaisesti. Lasten kanssa tutustutaan oppimisen alueiden sisältöön ja jutellaan siitä, mitä ne tarkoittavat.

Esiopetus on eheytettyä opetusta, joka toteutetaan oppimiskokonaisuuksina. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa kehittyvien taitojensa puitteissa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

4.4.1. Kielten rikas maailma

Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen sekä oppimisen että tiedonhankinnan väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Kieli antaa lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kaksivuotisessa esiopetuksessa olevien lasten kielelliset taidot ja valmiudet vaihtelevat paljon. Opetusta eriyttämällä tarjotaan jokaiselle lapselle sopivia haasteita ja uuden oppimisen iloa. Esiopetuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliiin sekä tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.6 Laaja-alainen osaaminen). Lisäksi se on yhteydessä seuraaviin laaja-alaisen osaamisen alueisiin: ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Esiopetuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan. Myönteinen palaute on tärkeää oppimisen ja motivaation kannalta.

Esiopetuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään esiopetuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia esiopetuksessa käsitellään luvussa 4.5 (Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia).

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Lasten kielelliset identiteetit** (kuvio 1) kehittyvät, kun heitä ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Vuorovaikutus- taidot	Kielen ymmärtämisen taidot	Puheen tuottamisen taidot	Kielen käyttötaidot	Kielellinen muisti ja sanavaranto	Kieli- tietoisuus
Kehittyvät kielelliset identiteetit					

Kuvio 1. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet esiopetuksessa.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa jokaisen lapsen **kielellisten taitojen ja valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä.

Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen kieli- ja tekstiympäristö. Lapsille tulee olla tarjolla monipuolista kuunneltavaa, luettavaa ja katseltavaa. Opetuksessa käytetään erilaisia tekstejä kuten lastenkirjallisuutta, lasten tietokirjoja, lehtiä, verkkotekstejä ja äänikirjoja. Lapsille luetaan ja kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaidon kehittymistä tukee se, että esiopetuksessa laajan tekstikäsitteilyksen mukaisesti puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, audiitiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä. Oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia kieltä; lukea, puhua ja kirjoittaa sekä laajentaa sanavarantoaan. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäintaitoihin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Vuorovaikutustaitoja vahvistavat lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja se, että heidän aloitteisiinsa vastataan. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan rohkaisemalla lapsia vuorovaikutukseen toisten lasten ja henkilöstön kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan kysymistä, pyytämistä, neuvottelemista ja toimimista erilaisissa tilanteissa. Opetuksessa voidaan käyttää erilaisia toiminnallisia menetelmiä kuten draamaa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen, keskusteleminen ja erityyppisten tekstien käsittely tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa esiopetuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Puheen tuottamisen taitoja vahvistetaan ohjaamalla kertovaan puheeseen ja keskusteluun eri tilanteissa. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Opetuksessa voidaan harjoitella keskittyneitä kuuntelua ja vuorottelua sekä intonaatiota, puheen sujuvuutta ja ymmärrettävyyttä.

Lasten **kielen käyttötaitoja** vahvistetaan tarkastelemalla kielen käyttämistä eri tilanteissa. Erilaisiin teksteihin tutustumalla tuetaan kielen käyttötaitojen kehittymistä sekä puhutun ja kirjoitetun kielen erojen havaitsemista. Lapsia ohjataan kertomaan, kuvailemaan ja selittämään sekä ilmaisemaan mielipiteensä ja eläytymään erilaisiin teksteihin.

Lasten **kielellisen muistin ja sanavarannon** kehitystä tuetaan esimerkiksi loruilla ja laululeikeillä, kielellä leikkelyllä, nimeämisellä sekä käyttämällä erilaisia kuvaavia sanoja ja uusia käsitteitä. Erilaisten tekstien lukeminen, tarinoiden kerronta ja yhteinen keskustelu luetun pohjalta auttavat lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä mikä edistää oppimismotivaatiota. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi.

Lähiympäristön eri kielten ja lapsen oman kielenkäytön havainnointi tukee **kielitietoisuuden kehittymistä**. Opettajan tehtävänä on lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Lasten huomiota suunnataan sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten äänneisiin, kirjaimiin, tavuihin ja sanoihin. Lapsia ohjataan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä. Heitä kannustetaan ilmaisemaan itseään ja tuomaan ajatteluaan näkyväksi tuottamalla omia puhuttuja, kirjoitettuja ja audiovisuaalisia tekstejä. Tekstien tuottamisessa hyödynnetään käsin kirjoittamisen lisäksi digitaalista tekstinkäsittelyä. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Kielten rikas maailma Muuramessa

Kuuntelu- ja keskittymistaito

- Esiopetuksessa harjoitellaan ohjeiden, opetuksen, kerronnan ja toisten vastausten kuuntelemista sekä eläytyvää kuuntelemista.
- Lasten kanssa tehdään erilaisia rentoutumis-, aisti- ja mielikuva- sekä mielikuvitusharjoituksia.

Puhe- ja keskustelutaito

- Harjoitellaan ja kehitetään puheen selkeyttä (artikulointi, äänen voimakkuus ja ilmeisyys).
- Opetellaan oman puheenvuoron pyytämistä ja odottamista.
- Harjoitellaan erilaisia puhetilanteita (esim. kysyminen, vastaaminen, kuvaileminen, kertominen, keskusteleminen, näytteleminen, runon esittäminen, vapaat ja ohjatut roolileikit sekä juhlassa esiintyminen).
- Erilaisten pelien avulla rikastetaan lapsen kieltä ja itseilmaisua esim. sananselityspelit.
- Leikitään kielellä esim. arvoitukset, vitsit ja sananmuutokset.
- Tutustutaan vieraisiin kieliin leikinomaisesti.

Ilmaisutaito

- Tutustutaan teatterin eri muotoihin seuraamalla toisten esityksiä tai keksitään ja harjoitellaan omia pieniä esityksiä.
- Luetaan lapsille monipuolisesti satuja, runoja, loruja, kuvakirjoja, tietokirjoja jne.
- Kannustetaan perheitä lukemaan lapsille kotona.
- Tarjotaan lapsille mahdollisuuksia tutustua kirjoihin, tutkia ja lukea niitä (esim. oma kirjastonurkkaus, kirjastovierailut).
- Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua myös ääni- ja digikirjoihin.
- Sadutetaan lapsia yksin ja ryhmämuotoisesti tai esimerkiksi laulupiirtämisen keinoin. Tehdään lasten omia kirjoja tai ryhmän yhteinen lehti.

Tieto- ja viestintäteknologia

- Tutustutaan monipuolisesti eri medioihin ja digitaalisiin välineisiin (esim. puhelin, tabletti, lehdet, radio, tietokone, tv) sekä niiden turvalliseen ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön.
- Digitaalisia välineitä hyödynnetään monipuolisesti oppimisen tukena esim. tiedonhaussa, luovassa ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa.

Lukeminen ja kirjoittaminen

Harjoitellaan:

- Äänteiden hahmottamista, erottamista, yhdistämistä ja ryhmittämistä auditiivisesti ja visuaalisesti
- Synonyymeja (sanojen merkityksen oppimista)
- Sanojen ryhmittämistä ja tavuttamista
- Lauseiden ja kertomusten rakentamista
- Huomaamaan eroja ja samankaltaisuuksia kirjaimissa ja äänteissä
- Tutustutaan kirjoitettuun kielimuotoon (esim. erilaiset logot, mainokset ja kyltit)
- Tutustutaan kirjainhahmoihin moniaistisesti (muovailu, rakentaminen, piirtäminen, magneetit jne.)

Kirjoitusvalmiuksiin ohjaavat **hienomotoriset harjoitukset**, esim.:

- oikea kynäote
- vasemmalta oikealle etenevän kirjoitussuunnan hallinta
- tilan hallinta (rivillä pysyminen)
- oman nimen tunnistaminen ja kirjoittaminen

Lukemisen valmiuksien opettelussa voidaan esim. nimetä esineitä, asioita, kuvia ja paikkoja ympäristössä ja liittää kirjoitettu sanalappu esineeseen eli muuttaa puhetta kirjoitettuun muotoon ja kirjoitettua luetuksi/puhutuksi.

4.4.2. Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Eri ilmaisutavoissa toteutuvat hahmottamisen, tekemisen ja tulkinnan vaiheet.

Esiopetuksessa jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus taiteellisiin elämyksiin, kokemuksiin ja omaan ilmaisuun. Ilmaisun eri muodot tuovat näkyväksi lapsen ajattelua, tunteita sekä tapaa nähdä ja kokea maailmaa. Harjoittelu tukee hyvinvointia sekä lasten keskittymiskyvyn, vuorovaikutus-, ongelmanratkaisu- ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Ilmaisun eri muotojen harjoittelu vahvistavaa lasten kuuntelemisen, tavoitteellisen toiminnan ja vertaispalautteen taitoja. Eri erityistä huomiota kiinnitetään pienimpien lasten ilmaisutaitojen vahvistamiseen. Samalla heidän mahdollisuutensa osallistua ja tulla kuulluksi vahvistuvat.

Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehoillisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista moninaisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa. Taiteen, kulttuurin ja eri ilmaisun muotojen harjoittelu ja kokeilut edellyttävät esiopetuksen toimintakulttuurin systemaattista kehittämistä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja omakohtaista suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan monipuolisesti eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehoittamisesta. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia erilaisista tavoista tehdä musiikkia yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteista.

Esiopetuksessa harjoitellaan monimateriaalisten **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen, jolla vahvistetaan heidän suhdettaan käsityökulttuuriin ja myönteisiä osallisuuden kokemuksiaan. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien (esim. kivi, puu, metalli) että pehmeiden (esim. villa, sammal, kangas) materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa, kiinnostuksen kohteidensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat aikuisten tuen avulla loogisesti eteneviä, pienten lasten osaamistasolle suhteutettuja, pitempikestoisia käsityöprosesseja. Työskentelyssä hyödynnetään paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä sekä kierrätysmateriaaleja.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väriihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä, äänellä ja keholla voidaan leikkiä ja kehittää vuorovaikutus- ja ilmaisun taitoja monipuolisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun ja vuorovaikutuksen keinoin. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi toimintaan sopivia loruja, runoja, satuja, kertomuksia, näytelmiä sekä muuta kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhdessä suunnitellusta prosessista ja yhteisestä esittämisestä. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta, tanssia ja sirkusta.

Ilmaisun monet muodot Muuramessa

Ilmaisun monet muodot -oppimiskokonaisuuden toteuttamisen perustana ovat lasten kiinnostuksen kohteet. Tavoitteena on tutustuttaa lasta esiopetusvuoden aikana monipuolisesti ilmaisun eri muotoihin. Tutustumisessa hyödynnetään monipuolisesti henkilöstön osaamista.

Esiopetusryhmissä järjestetään vähintään kerran vuodessa juhla, jossa lapset pääsevät harjoittelemaan yleisölle esiintymistä.

Kulttuurikasvatuksessa hyödynnetään muun muassa Kulttuurikarusellin monipuolista tarjontaa, ja esiopetusvuoden aikana lasten kanssa tutustutaan myös Muuramen kunnan kirjastopalveluihin.

4.4.3. Minä ja meidän yhteisömme

*Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin arvojen, katsomusten, perinteiden ja toimintamallien lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia toimia yhteiskunnassa ja ymmärtää moninaisuutta. Aihetta lähestytään **historiallisesta** ja **yhteiskunnallisesta** sekä **etiikan** ja **katsomusten** näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan vuoropuhelun harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Asioita on tärkeä käsitellä niin, että lapset voivat tuntea olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyden ilmiöitä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin sekä pohtia tulevaisuutta. Opetetaan valmiuksia lähde- ja mediakriittisyyteen sekä digiturvataitoja. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen ajattelun ja toiminnan taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin uskontoihin ja katsomuksiin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aiheita lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien ja isovanhempien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan tutustua myös erilaisiin juhlaperinteisiin, kansanperinteen tarinoihin, perinneleikkeihin ja vanhoihin lauluihin.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lapsille tarjotaan osallistumisen ja vaikuttamisen kokemuksia lähiympäristössään.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten kokemuksiin ja erilaisiin arjen tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, sukupuoleen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median sisällöt. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä ja lähiympäristössä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään tapakulttuuriin sekä vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviin juhliin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa ja heille tarjotaan mahdollisuuksia ihmetellä elämänkysymyksiä esimerkiksi leikkien, keskustellen ja luovasti itseään ilmaisten. Katsomuskasvatus antaa lapsille välineitä ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä käsitteitä ja kysymyksiä sekä valmiuksia rakentaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista identiteettiään. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Minä ja meidän yhteisömme Muuramessa

Historia ja perinne

Esiopetusryhmät tutustuvat Muuramen historiallisiin kohteisiin. Tällaisia kohteita ovat mm. Alvar Aallon suunnittelema Muuramen kirkko, Muuramenjoen ympäristö, Vanha koulu, Franssilan rakennus, Nuorisoseurantalo ja Kinkomaan Vitapolis-alue.

Yhteiskunta, media ja lapsen oikeudet

Lapset luovat yhdessä ryhmän aikuisten kanssa esiopetusryhmän säännöt eli sopimukset siitä, miten ryhmässä toimitaan.

Esiopetusvuoden aikana lapsen lapselle tarjotaan kokemuksia erilaisten ja -kokoisten ryhmien jäsenenä toimimisesta. Näitä ovat esimerkiksi pienryhmätoiminta, koko päiväkodin tai esiopetusyksikön tapahtumat, koko kunnan varhaiskasvatusikäisten yhteiset konsertit ja tapahtumat.

Esiopetuksessa huomioidaan myös yhteiskunnallisia tapahtumia (esim. presidentinvaalit tai kansalliset liputuspäivät).

Muuramessa ilmestyy oma paikallislehti Muuramelainen, johon tutustutaan esiopetuksessa.

Eettinen kasvat

Esiopetuksessa lapsia ohjataan hyväksymään ja kunnioittamaan toisia ihmisiä. Toiminnassa korostetaan suvaitsevaisuutta, erilaisuuden hyväksymistä ja kansainvälisyyskasvatusta. Lisäksi painotetaan vastuuntunnon kehittämisen tärkeyttä, vastuuta itsestä, omasta toiminnasta ja toisista ihmisistä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten huomaavaisuustaitoja, kuten toisten kunnioittamista ja auttamista, oman vuoron odottamista, leikkitaitoja sekä kiittämistä ja anteeksi pyytämistä. Siirtymätilanteet, ruokailuhetket sekä leikki- ja muut toimintatilanteet tarjoavat hyviä mahdollisuuksia taitojen harjoitteluun ryhmässä.

Katsomuskasvat

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Uskontoihin ja katsomuksiin voidaan tutustua lasten kanssa myös laajemmin osana kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä.

Katsomuskasvatukseen liittyviä keskusteluja voivat ryhmässä herättää myös lasten leikit tai perheissä koetut menetykset (esim. kuolema, hautajaiset). Esiopetuksen henkilöstö osallistuu lapsiryhmässä keskusteluihin tietoisena katsomuskasvattajan tehtävästään.

Lapsi voi esiopetuksessa myös tarvita mahdollisuutta hiljentymiseen ja rauhaan, esim. kynttilähetkiin, musiikin kuunteluun tai luonnossa hiljentymiseen.

Esiopetuksessa tutustutaan kirkollisiin juhlapyyhiin ja erilaisiin perinteisiin (esim. tunnelman luominen, valmistautuminen, sisällöt). Ryhmässä voidaan viettää esimerkiksi erilaisia nimenantojuhlia tai tutustua uskontojen kertomuksiin.

Esiopetuksessa lapsille tulee tarjota katsomuksellisesti yhdenvertainen ympäristö, jossa esimerkiksi uskonnollisille tapahtumille järjestetään suunnitelmallista ja sitä lähinnä vastaavaa katsomuskasvatukseen kuuluvaa toimintaa. Tapahtumista ja toiminnasta tiedotetaan perheitä ennakoon ja annetaan siten heille valinnan mahdollisuus.

4.4.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Matemaattisten taitojen tukemisessa sekä teknologia- ja ympäristökasvatuksessa on keskeistä lasten omien havaintojen ja toiminnan sekä esiopetuksessa syntyvien tilanteiden hyödyntäminen ohjauksessa. Matemaattinen toiminta kehittää lapsen taitoja monipuolisesti. Lasten ympäristöä koskevien ja matemaattisten havaintojen arvostaminen sekä niiden edelleen rikastaminen ja jäsentäminen tukevat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito havainnoida ympäristön ilmiöitä sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä tukee matemaattista ajattelua ja edistää myös muiden taitojen oppimista. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta

ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päättelöllä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa tuetaan lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota ympäristössä ilmeneviin matemaattisiin piirteisiin ja tehdään arjen matemaattista ajattelua näkyväksi. Opetus ja toiminta luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen, geometrinen käsitteiden sekä avaruudellisen hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa sekä tukea kaikkien lasten matemaattisia valmiuksia.

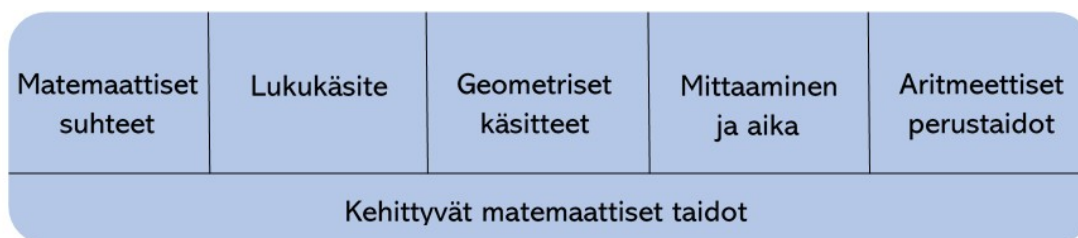
Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään ja perustelevaan omia ratkaisuja.

Tutkiva toiminta ja oppiminen ovat keskeisessä roolissa matemaattisten taitojen opettelussa sekä ympäristö- ja teknologiakasvatuksessa. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Matemaattisten taitojen perusta rakentuu jo ennen kouluikää. Lapsen matemaattinen ajattelu kehittyy, kun lapsi oppii tarkastelemaan ympäristöään ja toimintaa matemaattisista näkökulmista. Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan ja matemaattista ajatteluaan** toiminnallisesti, leikkien erilaisissa oppimisympäristöissä ja arjen tilanteissa. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin ja peruskäsitteisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Lapsia innostetaan jakamaan toisilleen havaintojaan ja syventämään sitä kautta yhteistä ajattelua, ongelmanratkaisutaitoja ja toimintaa. Toiminta suunnitellaan niin, että se tarjoaa lapselle mahdollisuuksia opetella ja käyttää matemaattisia käsitteitä, luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia ja loogista ajattelua kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Opetus on leikillistä ja siinä hyödynnetään leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Kuvio 2. Lasten matemaattisen kehityksen keskeiset osa-alueet esiopetuksessa

Lasten matemaattiseen kehitykseen liittyvät osa-alueet eivät ole erillisinä opeteltavia toimintoja vaan matemaattisten taitojen oppiminen tapahtuu usein samanaikaisesti.

Matemaattiset suhteet

Matemaattinen ajattelu lähtee liikkeelle havainnoista, niiden sanallistamisesta ja käsitteellistämisestä. Lasten omaehtoisia ja yhteisiä havaintoja käsitteellistetään, niiden ominaisuuksia nimetään ja tunnustetaan ja havaintoihin liittyviä käsitteitä pyritään opetuksessa luokittelemaan. Matemaattis-loogisen ajattelun ja ongelmanratkaisutaitojen kehittymisen kannalta on kuitenkin oleellista, että lapsilla on paljon mahdollisuuksia harjoitella vertailla, luokitella, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Samalla harjoitellaan näihin liittyvien sijainti- ja suhderekäsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä. Lasten avaruudellista hahmottamiskykyä tuetaan arjen tilanteissa ja leikissä. Sijainti- ja suhderekäsitteitä ja niiden sanallistamista on erityisen tärkeä harjoitella ja tukea niiden lasten

kanssa, joille esiopetusryhmässä käytettävä opetuskieli ei ole ensisijainen. Muistia kehittävät pelit, leikit ja tehtävät tukevat lasten oppimista.

Lukukäsite

Lukukäsitteen muodostuminen alkaa jo varhaislapsuudessa. Lasten lukukäsitteen kehittymistä tuetaan esiopetuksessa harjoittelemalla monipuolisesti lukujonotaitoja ja laskemalla pieniä lukumääriä. Lukujen luettelemisen taitoa vahvistetaan esimerkiksi sormien käytön, laulujen tai leikkien avulla. Lasten kanssa harjoitellaan lukumäärien laskemista erilaisista esineistä tai kuvista tai havainnoista muodostuvista joukoista osana arjen toimintaa. Joukon osia yhdistellään, erotetaan ja hajotetaan sekä lasketaan lukumääriä uudelleen. Erilaisia joukkoja ja niiden lukumääriä vertaillaan keskenään ja asetetaan järjestykseen. Toiminta vahvistaa lasten ymmärrystä lukusanojen ja lukumäärien yhteydestä sekä luo perustan ymmärtää lukujonon lukumäärien jonona. Esiopetuksessa harjoitellaan myös lukusanan ja lukumäärän yhdistämistä numeromerkkeihin sekä niiden järjestämistä lukujonoksi. Lukukäsitteelle syntyy vahva pohja, kun lapset saavat harjoitella lukujonoon liittyviä taitoja riittävän kauan toiminnallisesti ja yhteisesti puheen tukemana.

Geometriset käsitteet

Geometriassa tutustutaan kuvioihin, kappaleisiin ja niiden ominaisuuksiin. Erilaisilla harjoituksilla tuetaan tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan eri esineiden 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan näihin liittyviä sijainti- ja suhderekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä, vasemmalla ja oikealla ja joka toinen. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Geometrian sisältöjä ja muotokieltä tutkitaan myös liikkuen ja visuaalisen toiminnan sekä luovuuden kautta. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat tunnistamaan ja nimeämään niitä.

Mittaaminen ja aika

Mittaamisen peruseriaate vakiintuu lapsilla jatkuvien harjoitusten ja leikin avulla. Mittaamiseen liittyviä tavoitteita tarkastellaan sekä pituuden ja koon, että tilavuuksien ja määrän suhteen. Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Standardisoitujen mitta-asteikkojen sijasta hyödynnetään omaa kehoa sekä pedagogista välineistöä. Mittaaminen yhdistyy vertailun ja järjestykseen asettamiseen liittyviin toimintoihin ja opettaja tukee lapsia konkreettisesti ja kehollisesti mittaamisessa. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla sekä päivärytmiä visualisoimalla. Aikakäsityksen ja mittaamisen yhdistämistä esimerkiksi nopeuden arvioimisessa ja nopean ja hitaan vauhdin tuottamisessa hyödynnetään leikin kautta.

Aritmeettiset perustaidot

Esiopetuksessa aloitellaan yhteen- ja vähennyslaskujen muodostamista ja ratkaisemista. Harjoittelu aloitetaan pienillä lukumäärillä hyödyntäen leikkiä. Yhteen- ja vähennyslaskuja harjoitellaan havainnollisesti erilaisilla esineiden, kuvien tai havaintojen muodostamilla joukoilla samalla kielellistäen. Lapsia ohjataan ymmärtämään lisäämisen ja vähentämisen käsitteitä kuten yksi vähemmän/yhden suurempi. Tavoitteena on, että lapsi oppii liittämään yhteen- ja vähennyslaskun arkielämän tilanteisiin.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Lasten luontosuhdetta ja myönteisiä luontokokemuksia tuetaan. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus-suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä. Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella

edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista, luonnonsuojelua sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttamaan kestävään elämäntapaan ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsen kokoa suurempaa vastuuta siitä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen myös kierrätettäviä ja uudelleen käytettäviä materiaaleja. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Tutkin ja Toimin ympäristössäni Muuramessa

Matemaattiset taidot

Esiopetuksessa tutustutaan matemaattisiin peruskäsitteisiin ja opitaan lukumäärän ja numeromerkin välinen yhteys. Tavoitteena on herättää lapsen kiinnostus ja myönteinen asenne matematiikkaa kohtaan. Matemaattista ajattelua harjoitellaan pelien, leikkien ja päivittäistoimintojen avulla.

Lukukäsite

- Konkreettisisä tilanteissa/välineillä lukumäärien vertaileminen, lisääminen, vähentäminen, luetteleminen ja jakaminen osiin ilman varsinaista laskun merkintätapaa.

Vertailu, luokittelu ja lajittelu

- Yksinkertaisten tilastojen ja taulukoiden laatiminen (esim. pylväsdiagrammit) lapsia kiinnostavista aiheista ja niiden tulkitseminen.
- Asioiden, esineiden, geometrinen muotojen vertaileminen, luokittelu, järjestäminen esim. muodon, määrän, koon tai painon perusteella.

Geometriset muodot

- Geometrinen perusmuotojen (ympyrä, neliö, kolmio) tunnistaminen, nimeäminen ja tuottaminen toiminnallisilla keinoilla.

Aika

- Aikaan liittyvien käsitteiden harjoittelu: vuodenajat, kuukaudet, viikonpäivät, oma syntymäpäivä, ajalliset käsitteet (esim. eilen, tänään, nyt).
- Kelloon tutustuminen.

Avaruudellinen hahmottaminen

- Harjoitellaan esineen sijaintia tilassa ilmaisevia käsitteitä (esim. ylhäällä, alhaalla, edessä, takana, sivulla, vasen-oikea).
- Kolmiulotteisuuden hahmottaminen (esim. rakennussarjojen avulla)

Ympäristökasvatus

Muuramen luontoa ja rakennettua ympäristöä hyödynnetään monipuolisesti havainnoimalla. Kestävä kehitys ja luonnonsuojelu on tärkeä osa ympäristökasvatusta Muuramessa.

Esiopetuksessa tutustutaan lapsen lähiympäristöön. Lasta opetetaan liikkumaan luonnossa ja havainnoimaan ympäristöään kaikilla aisteillaan. Opetuksen avulla luodaan perusta luonnontieteen peruskäsitteiden ja erilaisten ilmiöiden välisten yhteyksien ja lainalaisuuksien ymmärtämiselle.

Lapselle välitetään sellaisia tietoja, taitoja ja arvoja, jotka saavat hänet kiinnostumaan luonnosta ja ympäristöstä, edistävät hänen maailmankuvansa jäsentymistä ja opettavat hänelle myönteistä ja vastuuntuntoista suhtautumista elinympäristöönsä.

Teknologisia ratkaisuja

Esiopetuksessa tutustutaan arjessa käytössä oleviin laitteisiin ja niiden toimintatapaan. Lapsiryhmässä tutkitaan teknologian kehittymistä ja tutustutaan erilaisiin teknologisiin ratkaisuihin. Lasten kanssa keskustellaan laitteiden ja digitaalisuuden merkityksestä.

Lasten osallisuutta vahvistetaan tutkimalla lasten omia tekniikkaa sisältäviä leluja ja kirjoja. Teknologiakasvatusta toteutetaan luovan toiminnan keinoin lasten mielenkiinnon kohteita hyödyntäen.

4.4.5. Kasvan, liikun ja kehityn

*Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän kokemuksensa pätevydestä ja taitonsa voivat vähitellen lisääntyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää fyysisen aktiivisuuden yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen fyysisesti aktiivisten leikkien kautta. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä osana arkea. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen ja luonnosta huolehtimiseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Oppimisympäristöjä muokkaamalla voidaan edistää monin eri tavoin lasten fyysistä aktiivisuutta sekä motorisia taitoja.

Esiopetuksessa vahvistetaan lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja. Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa. Lasten sosioemotionaalisia taitoja tuetaan ja kehitetään sekä edistetään myönteisten vertaissuhteiden ja ryhmässä toimimisen taitoja. Sosioemotionaalisilla taidoilla ja niiden ohjaamisella sekä ryhmän ilmapiirillä on merkitystä muun muassa kiusaamisen yleisyyteen ja erilaisten ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että jokaisella lapsella ja aikuisella on mahdollisuus tulla kuulluksi, kuulua ryhmään, olla aidosti osa kasvatusyhteisöä.

Esiopetuksessa lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa kaikkina vuodenaikoina. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Liikunnalliset pelit ja leikit kehittävät lasten matemaattisia ja kielellisiä valmiuksia. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikunnan lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan esimerkiksi pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa päivittäistä toimintaa rytmittäviä ruokailutilanteita käytetään hyvinvointia ja terveyttä edistävän syömisen, sekä **ruokaan ja ruokailuun liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa viihtyisiä, lapsia ohjataan hyviin tapoihin ja kestävään elämäntapaan. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana. Esiopetuksessa rakennetaan osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustavalle kiertotaloudelle, esimerkiksi pohtimalla yhdessä lasten kanssa miten roskasta tulee raaka-ainetta tai keskustelemalla teemoista omistamisesta yhteiskäyttöön ja kertakäyttöisyydestä korjattavuuteen.

Lapsia ohjataan ymmärtämään päivittäisen fyysisen aktiivisuuden, riittävän levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä

ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa ja leikeissä. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea. Esiopetuksessa ohjataan myönteiseen kehoitsetuntoon ja kehonkuvaan. Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja fyysiseen koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Kasvan ja kehityksen Muuramessa

Liikunta

Liikunnassa hyödynnetään Muuramen monipuolisen luonnon ympäri vuoden tarjoamia liikkumisen mahdollisuuksia. Esiopetuksessa retkeillään säännöllisesti.

Muurame tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet erilaisiin liikuntamuotoihin. Näitä hyödynnetään kaikissa esiopetusyksiköissä vuodenaikojen ja liikuntamuotojen mukaan.

Esiopetuksen toimintaympäristöjä muokataan omaehtoista liikkumista tukeviksi ja motivoiviksi. Useimmissa päiväkodeissa on oma jumppasali, mutta pääpaino liikunnan toteuttamisessa on esiopetusryhmän omissa tiloissa ja piha-alueilla. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioidaan liikuntaa suunniteltaessa.

Muuramessa käytetään toiminnallisia oppimismenetelmiä, joissa eri oppimiskokonaisuudet yhdistyvät esim. lukuja liikkuen ja tavuja touhuten.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa yhtenä painopistealueena on liikkuva varhaiskasvatus. Tällä tuetaan sekä lasten että aikuisten liikunnallisen elämäntavan merkityksen ymmärtämistä. Kunnassa toimii Livakka-työryhmä (varhaiskasvatuksen liikuntatyöryhmä), jonka puheenjohtajana toimii kunnan liikuntajohtaja ja siinä on edustus jokaisesta päiväkodista. Liikkuvan varhaiskasvatuksen periaatteita on ymmärtää liikunnan, levon ja terveellisen ruokailun merkitys yksilön hyvinvoinnissa. Henkilöstön tehtävänä on kannustaa lapsia ja perheitä liikkumaan valtakunnallisten liikuntasuosituksen mukaan ja omalla esimerkillään kannustaa kokeilemaan eri lajeja, välineitä ja ympäristöjä liikkumiseen.

Ruokailu ja kuluttaminen

Ruokailussa vietetään erilaisia teemaviikkoja ja -päiviä esim. kekriviikko. Lapsia kannustetaan erilaisten makujen ja koostumusten maisteluun. Aikuisen malli ruokailijana ja ruokailutilanteen sanoittajana on tärkeä. Esiopetusryhmissä leivotaan ja valmistetaan ruokaa mahdollisuuksien mukaan.

Esiopetuksessa lapset tutustuvat kestävän kehityksen periaatteisiin. Esimerkiksi kierrätykseen ja jätteiden lajitteluun voidaan tutustua erilaisten satuhahmojen avulla ja niitä toteutetaan osana esiopetuksen päivittäistä toimintaa.

Hyvinvointi ja terveys

Muuramessa on lakisääteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti.

Esiopetus tekee yhteistyötä lasten- ja perheiden tuen palveluiden sekä neuvolan kanssa.

Yhteisöllisissä oppilashuoltotapaamisissa nostetaan esille ajankohtaisia hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä asioita.

Turvallisuus

Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiympäristöissä ja liikenteessä. Retkeily lähiympäristössä luo oivat puitteet tähän.

Turvataitokasvatus on osa itsensä huolehtimisen ja arjen taitojen opettelua. Jokaisessa esiopetusryhmässä annetaan turvataitokasvatusta erilaisten materiaalien avulla. Muuramen esiopetuksessa on käytössä koskemattomuussääntö, jota noudatetaan myös Muuramen perusopetuksessa. Muuramen kunnan esiopetusryhmissä on käytössä [Koskemattomuussääntö](#). Esiopetussuunnitelmassa on suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Esiopetusyksiköissä on turvallisuus-, pelastus-, lähietsintä- ja kriisisuunnitelmat. Henkilöstö tutustuu suunnitelmiin, osallistuu niiden päivittämiseen ja taitojen harjoittamiseen. Lapsiryhmät harjoittelevat säännöllisesti päiväkodista poistumista ja sisälle suojautumista. Päiväkodin johtajat ovat vastuussa suunnitelmien päivityksestä ja ajantasaisuudesta.

Esiopetuksessa harjoitellaan myös tietotekniikan turvallista käyttöä ja digiliikenteen turvataitoja.

4.5. Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia

Esiopetussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat koskevat jokaista esiopetukseen osallistuvaa lasta. Lasten kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisön moninaisuutta laajentavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa esiopetuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi esiopetuksen kokonaisuutta.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä[67]. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Opettajan, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia ohjataan vuorovaikutukseen.

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa[68]. Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena. Kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Opettaja vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja vahvistetaan romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniryhteisön kanssa. Romaneilla on perustuslain mukaan oikeus kehittää omaan kielteensä ja kulttuuriaan[69]. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikielen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kielellistä ja kulttuurista identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä

lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa ja rohkaista käyttämään lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa.

Esiopetuksessa tuetaan **monikielisten**, mukaan lukien kotikielenä suomea ja ruotsia puhuvien lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Lasten opetuskielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeet ja edellytykset huomioiden. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua opetuskieltä monipuolisissa vuorovaikutustilanteissa ja oppimisympäristöissä. Kielen omaksumisen lähtökohdiana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa.

Osa **maahanmuuttotaustaisista** lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan esiopetukseen. Esiopetus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen esiopetuksen tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Kokeilutoimipaikoissa olevien maahanmuuttotaustaisten lasten opetuskielen oppimista voidaan tukea järjestämällä heille suomi tai ruotsi toisena kielenä opetusta. Opetus on tavoitteellisesti etenevää ja pedagogisesti suunniteltua ohjattua toimintaa, joka perustuu lapsen tarpeisiin. Opetusta toteutetaan kaksivuotisen esiopetuksen päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa ja eri oppimisen alueiden sisältöjen kautta.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja kehittää myös **omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään**. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä.

Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kaksikielisessä esiopetuksessa noudatetaan vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, luvussa 4.4 kuvattuja määräyksiä.

[67] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

[68] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 mom.

[69] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 mom.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat Muuramen esiopetuksessa

Varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu erillinen monikielisuuden suunnitelma. Suunnitelma on laadittu yhdenmukaistamaan eri päiväkotien ja esiopetusyksiköiden toimintakulttuureita ja käytänteitä monikielisten lasten huomioimisen näkökulmasta sekä lisäämään tietoutta monikielisten lasten ja heidän huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Suunnitelmassa monikielisyydellä tarkoitetaan sitä, kun lapsi tarvitsee arkiympäristössään useampaa kuin yhtä kieltä. Suomi toisena kielenä opetus koskee lapsia, jotka opettelevat suomea vieraana kielenä ja heidän virallinen kielensä on jokin muu kuin suomi.

Suunnitelman ovat laatineet kunnan varhaiskasvatuksen erityisopettajat vuonna 2022. Suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty varhaiskasvatustalakea, uudistuvia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä muuta käytännönläheistä lähdekirjallisuutta. Suunnitelman teossa on huomioitu myös jo aiemmin käytössä olleita toimivia käytänteitä Muuramessa sekä yksiköissä olevia välineitä/materiaaleja. Suunnitelma sisältää vinkkejä monikielisten lasten tukemiseen varhaiskasvatuksen arjessa ja S2-opetuksen periaatteita. Kaikki materiaalit, jotka suunnitelmassa nostetaan esille, ovat saatavissa varhaiskasvatuksen erityisopettajilta.

Käytänteiden tai toimintatapojen muuttuessa monikielisuuden suunnitelmaa päivitetään. Vastuu suunnitelman päivittämisestä on varhaiskasvatuksen erityisopettajilla.

4.6. Opetuksen tavoitteet ja toteuttaminen paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee olla luku, jossa käsitellään opetuksen tavoitteita ja toteutumista kaksivuotisessa esiopetuksessa.

Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa kuvataan:

1. Esiopetuksen työtavat ja pedagoginen dokumentointi. Kuvauksessa noudatetaan perusteiden lukujen 4.1 (Monipuoliset työtavat) ja 4.2 (Pedagoginen dokumentointi) määräyksiä. Lukuja laadittaessa voi hyödyntää perusteiden luvun 4 (Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa) tekstiä.

Paikalliseen kokeiluopetussuunnitelmaan liitetään:

2. Perusteiden luku 4.3 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena. Perustetekstin lisäksi luvussa voi olla tarkentavia tietoja esimerkiksi käytettävissä olevista teknisistä järjestelmistä tai lapsi-huoltaja-opettaja –keskustelujen käytännöistä.

3. Perusteiden luku 4.4 Oppimisenalueet kaksivuotisessa esiopetuksessa kokonaisuudessaan. Perustetekstin lisäksi luvussa voi olla paikallisen pedagogisen kehittämisen tuloksena syntyneitä lisäyksiä.

4. Perusteiden luku 4.5 Kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä tarkentavia näkökulmia. Tarvittaessa lukuun voi tehdä paikallisia lisäyksiä. Jos kokeiluun osallistuvissa yksiköissä järjestetään kaksikielistä esiopetusta, liitetään paikalliseen opetussuunnitelmaan vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 4.4 mukainen kuvaus kaksikielisestä esiopetuksesta.

Mahdollisia paikallisia lisäyksiä tehtäessä otetaan huomioon erityisesti kokeiluun osallistuvat pienimmät lapset.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa noudatetaan perusopetuslain mukaisia vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattuja määräyksiä lasten kasvun ja oppimisen tuesta. Tarkemmat ohjeet kokeilukunnille on koottu alalukuun Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä [70]. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

[70] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Muuramessa

Esiopetus on varhaiskasvatusta. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen, joka tukee hänen kehitystään, oppimistaan ja hyvinvointiaan. Erilaisilla pedagogisilla ratkaisuilla voidaan ennaltaehkäistä mahdollisia haasteita kasvun- ja opinpolulla. Näitä ovat esimerkiksi fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön muokkaaminen, toiminnan eriyttäminen ja pienryhmätoiminta. Esiopetuksessa selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen porrastaminen tukevat kaikkia lapsia. Mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, tulee tuen taso ja tukitoimet arvioida uudelleen.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu eikä sen saanti edellytä sosiaali- tai terveydenhuollon lausuntoa. Aloite tuen käynnistämiseen voi tulla esiopetuksen henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta. Muuramen kunnan tulee huolehtia, että lapselle järjestetään ne tukitoimet ja apuvälineet, joita hän tarvitsee osallistuakseen esiopetukseen. Näitä ovat esimerkiksi fyysisiin toimintoihin tai liikkumiseen liittyvät järjestelyt ja välineet.

Esiopetuksen opettajalla on pedagoginen vastuu arvioida tiimin kanssa lasten yksilöllisiä tarpeita, ryhmän toiminnalle asetettuja tavoitteita ja toimintatapoja. Tuen toteuttamiseen ja toiminnan vaikuttavuuden arviointiin osallistuu koko ryhmän henkilöstö. Arviointiin ja tuen suunnitteluun saa konsultaatiota varhaiskasvatuksen erityisopettajalta tai tarvittaessa muilta asiantuntijoilta. Henkilöstön erityispedagogista ja hoidollista osaamista tuetaan ja vahvistetaan koulutuksilla ja asiantuntijoiden ohjauksella. Huoltajien osallistaminen tuen prosessiin on tärkeää alusta alkaen. Esiopetuksen toiminnasta, oppimisympäristöistä, lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta ja niihin liittyvistä mahdollisista haasteista keskustellaan huoltajien kanssa lapsen esiopetussuunnitelmakeskustelussa (Leops-keskustelu).

Esiopetuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen taso arvioidaan tapauskohtaisesti. Tukitoimet lapsen arjessa aloitetaan viipymättä. Tarvittaessa lapsi ohjataan jatkotutkimuksiin ja sitä kautta kuntoutuksen piiriin.

Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan pääsääntöisesti samassa ryhmässä esiopetuksen kanssa. Yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä on tärkeää tuen toteutumisen varmistamiseksi. Tuen jatkumisesta huolehditaan lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

- Tukea tarvitsevilla lapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet ja oikeudet monipuoliseen, tavoitteelliseen, lapsen kehitystason ja oppimisedellytykset huomioivaan toimintaan toisten lasten kanssa.
- Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki toteutetaan lapsen omassa esiopetusryhmässä osana päivittäistä toimintaa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan työskentely kohdentuu säännöllisesti niihin ryhmiin, joissa on erityisen tuen tarvetta.
- Tuen toteuttamiseksi tehdään monialaista yhteistyötä eri asiantuntijoiden kanssa.
- Johdonmukainen, pitkäjänteinen ja kehityksen kokonaisvaltaisuuden huomioiva tuki luo hyvän pohjan minimoida vaikeuksista aiheutuvia riskejä lapsen myöhemmälle oppimiselle.

5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea[71]. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön

tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Opiskeluhuolto).

[71] Valtioneuvoston asetus (422/2012)

Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön merkitys korostuu ja yhteistyö vahvistuu, kun lapsen kehityksessä, kasvussa tai oppimisessa on tuen tarvetta. Tuen tarpeen ilmetessä huoltajien kanssa keskustellaan mahdollisimman varhain. Yhteistyön toteutuminen on esiopetuksen opettajan vastuulla ja hänellä on velvollisuus antaa tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä sekä tietosuoja- ja salassapitokysymyksistä. Yhteistyö rakentuu vuorovaikutukselle, jossa on tärkeää kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus. Huoltajille mahdollistetaan osallistuminen ja osallisuus oman lapsensa esiopetussuunnitelman tekemiseen, arviointiin ja seurantaan.

Perhe saa tiedon lapsen esiopetuspaikasta ja kutsun tutustumiskäynnille esiopetusta edeltävänä keväänä. Jos lapsi on osallistunut varhaiskasvatukseen ennen esiopetukseen siirtymistä, voidaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen siirtymävaiheessa järjestää erillinen siirtopalaveri, jossa käsitellään mm. lapsen tukeen ja sen järjestämiseen liittyviä asioita. Vastaavasti lapsen tukeen ja sen järjestämiseen liittyvät asiat voidaan myös käsitellä esiopetusta edeltävänä keväänä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa (vasu-keskustelu). Kummassakin edellä mainitussa tavassa vastuu palaverin koollekutsumisesta on lähettävän lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla tai sovitusti varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Palaveriin kutsutaan huoltajien lisäksi tuleva esiopetuksen opettaja ja tarvittaessa tuen järjestämiseen osallistuvat asiantuntijat.

Aloituskeskustelut perheiden kanssa järjestetään ennen esiopetuksen alkua tai viimeistään esiopetusvuoden alussa. Syksyn aikana järjestetään vanhempainilta ja käydään lapsen esiopetussuunnitelma eli Leops-keskustelu huoltajien kanssa. Nivelvaihtoyöskentely koulun kanssa alkaa esiopetusvuonna ja jatkuu tarvittaessa alkuopetuksessa. Helmi-maaliskuussa esiopetuksen opettajat täyttävät lapsikohtaisen **Esko- lomakkeen (esiopetuksesta kouluun)**, joka käydään huoltajien kanssa läpi. Kaikissa lapsen opinpolun siirtymävaiheissa varmistetaan lapsen kasvun ja oppimisen kannalta välttämättömien ja tarpeellisten tietojen siirtyminen tarvittaessa ilman huoltajien suostumusta.

Lapsen osallisuuden toteutumisessa on tärkeää, että lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään. Lapsen tulee saada olla aktiivinen toimija omassa ryhmässään ja omissa asioissaan. Lapsen mielipiteitä ja ajatuksia kartoitetaan kehitystason mukaisesti havainnoimalla, haastattelemalla, piirtämisen kautta, saduttamalla, valokuvaamalla, videoimalla ja esittämällä erilaisia väittämiä, täydennettäviä lauseita lapsen ajatusmaailman esille tuomiseksi. Tukea tarvitsevien lasten kohdalla vahvuuksien korostaminen on erityisen tärkeää ja heidän mielipiteidensä ja ajatuksiensa selville saamiseen tulee löytää kullekin sopivat menetelmät. Lapsi otetaan mukaan tuen ja tukitoimien suunnitteluun ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

5.3. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtaivoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki Muuramessa

Esiopetuksen opettajat ja lapsen huoltajat seuraavat yhdessä lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Esiopetuksen opettajan vastuulla on arvioida henkilöstön kanssa lapsen tuen tarpeita erilaisissa kasvatus- ja opetustilanteissa ja tarjota yksilöllistä tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Havainnot yksilöllisine tavoitteineen ja yleisen tuen pedagogiset tukitoimet kirjataan Wilma-järjestelmässä lapsen esiopetussuunnitelmaan yhdessä huoltajien kanssa syksyn esiopetussuunnitelmakeskustelussa. Yleisen tuen tukitoimenpiteet kirjataan ja niitä arvioidaan myös erikseen Wilma-järjestelmään. Pedagogisten toimintatapojen vaikuttavuutta arvioidaan vähintään kerran esiopetusvuoden aikana huoltajien kanssa.

Tuen suunnitteluun, arviointiin ja järjestämiseen osallistuu koko esiopetusryhmän henkilöstö yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tuen suunnittelussa, järjestämisessä ja arvioinnissa voidaan tehdä monialaisesti mm. koulun laaja-alaisen erityisopettajan, psykologin tai muiden asiantuntijoiden kanssa. Lapsen kokonaistilannetta ja yleisen tuen vaikuttavuutta voidaan arvioida käytössä olevien seurantalomakkeiden avulla. Lapsen esiopetussuunnitelma ja kirjatut yleisen tuen toimenpiteet siirtyvät Wilma-järjestelmän kautta tulevan opettajan ja erityisopettajan käyttöön. Muiden yleiseen tukeen liittyvien tietojen ja asiakirjojen luovuttamiseen yhteistyötahoille pyydetään huoltajilta kirjallinen suostumus tietojen luovuttamiseen.

Laadukkaassa esiopetuksessa kehitetään työyhteisön toimintatapoja ja luodaan välittävä ja lapsen kasvua ja kehitystä edistävä ilmapiiri. Tuki annetaan lapselle omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin. Pienryhmätoiminnalla, yksilötyöskentelyllä ja oppimisympäristöjen muokkaamisella mahdollistetaan lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Vertaisryhmän vuorovaikutusta hyödynnetään. Leikki vahvistaa tekemisen iloa ja tukee myönteisen minäkuvan luomista.

Yleisestä tuesta varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa ei tehdä hallinnollista päätöstä. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen, ja hänellä on tarve yleisen tuen tukipalveluille, tulee tukipalveluista tehdä päätös. Tuen päätöksestä tekee varhaiskasvatusjohtaja päiväkodin johtajan esityksestä. Yleisen tuen tukipalveluiden päätösprosessi esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta on esitelty tarkemmin [varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa luvuissa 5.6](#).

5.4. Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti[72]. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä,

niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arviointiin. Kirjallisessa pedagogisessa arvioinnissa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvioinnin. Tarvittaessa arvioinnin laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arviointiin perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa[73]. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arviointiin.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan[74]. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioinnissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa[75]. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

[72] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

[73] Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

[74] Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

[75] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Tehostettu tuki Muuramessa

Tehostettu tuki järjestetään lapsen omassa esiopetusryhmässä osana päivittäistä esiopetusta. Tehostetun tuen käytännön järjestämisestä ja toteuttamisesta vastaa esiopetuksen opettaja varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuella.

Lapsen saama tehostettu tuki perustuu havainnointiin ja arviointiin, jossa arvioidaan yleisen tuen vaikuttavuutta yhdessä lasten huoltajien ja esiopetuksen henkilökunnan ja mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Arvioidessaan yleisen tuen riittävyttä esiopetuksen opettaja voi käyttää erilaisia seurantalomakkeita ja / tai tarkastella Wilma -järjestelmään kirjattuja yleisen tuen tukimuotoja. Lapsi, joka tarvitsee edistykseen säännöllistä tukea ja/tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on oikeutettu tehostettuun tukeen. Tehostetun tuen tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa ja kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan.

Esiopetuksen osalta tehostetusta tuesta ei tehdä hallinnollista päätöstä, mutta jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen, tulee tehostetusta tuesta tehdä päätös. Päätöksen tuesta tekee varhaiskasvatusjohtaja päiväkodin johtajan esityksestä. Tehostetun tuen päätösprosessi esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta on esitelty tarkemmin [varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa luvuissa 5.6.](#)

Pedagoginen arvio

Pedagoginen arvio laaditaan sähköisesti Wilma-järjestelmään. Arvion kirjaa esiopetuksen opettaja varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuella. Pedagogisessa arviossa kuvataan perusteissa määritellyt asiat. Pedagogisessa arviossa tulee näkyä huoltajien, lapsen, esiopetuksen henkilöstön sekä mahdollisten asiantuntijoiden näkemykset lapsen kokonaistilanteesta. Siirryttäessä tehostettuun tukeen konsultoidaan aina monialaista asiantuntijaa ja hänen näkemyksensä kirjataan pedagogiseen arvioon. Esiopetuksen opettajan vastuulla on huolehtia huoltajien osallisuudesta pedagogisen arvioinnin prosessiin. Huoltajille tulee antaa mahdollisuus tutustua pedagogiseen arvioon ennen sen käsittelyä kolmitasoisen tuen palaverissa. Halutessaan huoltaja voi myös osallistua kolmitasoisen tuen palaveriin.

Pedagoginen arvio käsitellään kolmitasoisen tuen palaverissa. Palaveriin osallistuvat kyseisen yksikön päiväkodin johtaja, esiopetuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Palaverissa päätetään tuen aloittamisesta ja keskustellaan tuen järjestämiseen liittyvistä käytänteistä ja mahdollisista lisäresursseista. Käsittely kirjataan pedagogiseen arvioon ja on nähtävissä huoltajille Wilma-järjestelmässä.

Huoltajat eivät voi kieltäytyä lapselle annettavan kasvun ja oppimisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun.

Lapselle, jolle on ennen esiopetuksen alkua varhaiskasvatuksessa laadittu tehostetun tuen suunnitelma, ja jonka tehostetun tuen tarve jatkuu esiopetuksessa, ei pedagogista arviota tarvitse välttämättä laatia uudelleen. Varhaiskasvatuksessa tehty pedagoginen arvio kirjataan Wilma-järjestelmään esiopetusvuoden alkaessa, ja sitä voidaan täydentää esiopetuksessa tehdyillä havainnoilla. Pedagoginen arvio tulee käsitellä kolmitasoisen tuen palaverissa.

Mikäli varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksen aikana päätetyn tehostetun tuen tarve poistuu, tehdään pedagoginen arvio. Arvio käsitellään kolmitasoisen tuen palaverissa, jossa sovitaan palaamisesta yleiseen tukeen. Muussa tapauksessa tehostettu tuki jatkuu koulussa ja tehostetun tuen tarve arvioidaan vuosittain.

Oppimissuunnitelma

Tehostetun tuen aikana käytetään lapsen esiopetussuunnitelman sijasta oppimissuunnitelmaa. Esiopetuksen opettaja kutsuu koolle huoltajat ja lapsen tukemisessa mukana olevat yhteistyötahot. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on aina mukana oppimissuunnitelman laatimisessa. Esiopetuksen opettaja kirjaa oppimissuunnitelman Wilma-järjestelmään. Oppimissuunnitelmapalaveri tulee pitää kuukauden sisällä tehostetun tuen päätöksestä. Oppimissuunnitelman tulee olla huoltajille luettavissa Wilma-järjestelmässä kuukauden kuluessa oppimissuunnitelmapalaverista.

Oppimissuunnitelmaan kirjataan huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä sovitut kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteet, niitä tukevat pedagogiset menetelmät ja tuen seuranta sekä arviointitavat. Oppimissuunnitelmaa laadittaessa hyödynnetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, esiopetussuunnitelmaa, pedagogista arviota, mahdollisia asiantuntijalausuntoja sekä muita käytettävissä olevia asiakirjoja. Lapsen näkemys omasta oppimisestaan ja tavoitteistaan kirjataan oppimissuunnitelmaan. Lapsi voi esim. osallistua oppimissuunnitelmapalaveriin tai esiopetuksen opettaja voi haastatella lasta ennen oppimissuunnitelmapalaveria.

Esiopetuksen opettaja arvioi varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuella lapsen tuen tarpeita ja suunnittelee pedagogisen toiminnan ja oppimisympäristön lasta tukeväksi. Oppimissuunnitelmaan kirjataan esiopetuksen opettajan, mahdollisen avustajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan / laaja-alaisen erityisopettajan, huoltajien ja mahdollisten terapeuttien vastuunjako. Oppimissuunnitelmaa laadittaessa on sovittava tavoitteiden toteutumisen seuraamisesta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden sekä tukitoimien sopivuuden ja riittävyuden arvioinnista vähintään kerran esiopetusvuoden aikana.

Kevään viimeinen oppimissuunnitelmapalaveri toteutetaan samalla siirtopalaverina kouluun. Mukaan kutsutaan tapauskohtaisesti jo mukana olevien tahojen lisäksi luokanopettaja, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja, koulunkäynninohjaaja ja iltapäivätoiminnan työntekijä. Tässä palaverissa oppimisen järjestämisessä oleellinen tieto siirretään kouluun. Pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma siirtyvät Wilma-järjestelmässä tulevan luokanopettajan ja koulun erityisopettajan käyttöön. Muiden tehostettuun tukeen liittyvien tietojen ja

asiakirjojen luovuttamiseen yhteistyötahoille pyydetään huoltajilta kirjallinen suostumus tietojen luovuttamiseen.

Esiopetusvuoden päätyttyä pedagogisesta arviosta ja oppimissuunnitelmasta tulostetaan yhdet kappaleet Wilmasta ja ne siirretään arkistoon Muuramen kunnan arkistosäännön mukaan.

5.5. Erityinen tuki

Eryitystä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Eryitysen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Eryitysen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Eryitynen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta[76]. Eryitysopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Eryitysopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisulla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi yksilökohtainen opiskeluhoolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys[77]. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä*
- opiskeluhoollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.*

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.[78]

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen*
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista*
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista*
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet*

- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös[79]. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa[80]. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti[81]. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen[82]. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla[83]. Päätös on aina perusteltava[84]. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten[85]. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.[86] Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi[87]. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin[88]. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. [89] Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.[90] Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on

oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. [91] Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin[92] eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

[76] Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

[77] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003)

[78] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

[79] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642 /2010)

[80] Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

[81] Hallintolaki (434/2003)

[82] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

[83] Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

[84] Hallintolaki 45§ 1mom. (434/2003)

[85] Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

[86] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

[87] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

[88] Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

[89] Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

[90] Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

[91] Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

[92] Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

Erityinen tuki Muuramessa

Erityisen tuen lapsen esiopetuspaikka suunnitellaan hyvissä ajoin ennen esiopetusvuoden alkamista riittävän tuen varmistamiseksi. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokoavat päiväkodin johtajille oleelliset tiedot erityiseen tukeen oikeutetuista lapsista esiopetuspaikkojen päättämistä varten.

Esiopetuspaikan päättämisen yhteydessä mietitään käytännön järjestelyt ja resurssien riittävyys. Erityinen tuki järjestetään lapsen omassa esiopetusryhmässä osana päivittäistä esiopetusta. Erityisen tuen käytännön järjestämisestä ja toteuttamisesta vastaa esiopetuksen opettaja varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuella. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan työpanosta kohdennetaan niihin lapsiryhmiin, joissa lapsilla on erityinen tuki. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan työskentely kyseisessä lapsiryhmässä voi olla samanaikaisopettajuutta, rinnakkaisopettajuutta tai hän voi antaa osa-aikaista erityisopetusta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi ja ohjaa lapsiryhmän henkilöstöä tukitoimien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Esiopetushenkilöstön erityispedagogisesta osaamisesta ja koulutuksesta sekä työnohjauksesta huolehditaan tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja koordinoi yhteistyötä tukipalveluiden tuottajien ja asiantuntijoiden välillä. Esiopetuksen alusta lähtien tehdään yhteistyötä koulun erityisopetuksen kanssa. Tavoitteena on lapselle sopivimman koulunaloitusajan ja -paikan järjestäminen ja tarvittavien tukipalveluiden jatkuminen myös koulussa. Tarvittaessa tehdään seudullista yhteistyötä koulupaikan löytämiseksi, jos sopivaa opetusryhmää ei löydy omasta kunnasta.

Pedagoginen selvitys ja päätös erityisestä tuesta

Pedagoginen selvitys laaditaan sähköisesti Wilma-järjestelmään. Arvion kirjaa esiopetuksen opettaja varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuella. Pedagogisessa selvityksessä kuvataan perusteissa määritellyt asiat. Pedagogisessa selvityksessä tulee näkyä huoltajien, lapsen, esiopetuksen henkilöstön sekä monialaisten opiskeluhoollon asiantuntijoiden näkemykset lapsen kokonaistilanteesta. Esiopetuksen opettajan vastuulla on huolehtia huoltajien osallisuudesta pedagogisen selvityksen prosessiin. Huoltajille tulee antaa mahdollisuus tutustua pedagogiseen selvitykseen ennen sen käsittelyä kolmitasoisen tuen palaverissa. Halutessaan huoltaja voi myös osallistua kolmitasoisen tuen palaveriin.

Selvityksen teossa hyödynnetään aiemmin tehtyjä pedagogista arviota ja oppimissuunnitelmaa sekä muita lapsen tuen tarvetta kartoittavia asiakirjoja ja lausuntoja. Pedagogisessa selvityksessä hyödynnetään monialainen tieto lapsesta ja kirjataan arvio lapsen mahdollisesti tarvitsemista tulkitsemis- ja avustajapalveluista, muista tarvittavista palveluista sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja esittelee pedagogisen selvityksen päiväkodin johtajalle ja valmistele päätöksen pohjatiedot Wilma-järjestelmään. Päiväkodin johtaja tekee esityksen erityisen tuen aloittamisesta varhaiskasvatusjohtajalle, joka tekee siitä päätöksen. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen, tulee erityisestä tuesta myös varhaiskasvatuksen osalta tehdä päätös. Tuen päätöksestä tekee varhaiskasvatusjohtaja päiväkodin johtajan esityksestä. Erityisen tuen päätösprosessi esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta on esitelty tarkemmin [varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa luvuissa 5.6.](#)

Erityisen tuen päätös tehdään kuukauden kuluessa pedagogisen selvityksen teosta. Huoltajat ja lapsi tulevat kuulluksi pedagogisen selvityksen teossa ja huoltajilla on mahdollisuus osallistua pedagogisen selvityksen esittelyyn.

Erityisen tuen päätös tarkistetaan esiopetusvuoden aikana, jos jokin päätöksessä määrätty asia pitää muuttaa. Tällöin tarvitaan uusi pedagoginen selvitys. Uusi pedagoginen selvitys voi johtaa myös erityisen tuen lopettamiseen ja siirtymiseen tehostettuun tukeen. Uuden päätöksen / tarkistuksen tekee varhaiskasvatusjohtaja päiväkodin johtajan esityksestä.

HOJKS

Lapselle laaditaan HOJKS kuukauden kuluessa erityisen tuen päätöksestä. HOJKS:n laadinnasta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. HOJKS laaditaan yhteistyössä perheen, lapsen esiopetuksen opettajan ja asiantuntijoiden kanssa (esim. psykologi, toimintaterapeutti, puheterapeutti tai fysioterapeutti).

HOJKS:iin kirjataan huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa yhdessä sovitut yksilöidyt kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteet, niitä tukevat pedagogiset menetelmät ja tuen seuranta ja arviointitavat. Laadinnassa hyödynnetään lapsen aiempia suunnitelmia, lausuntoja ja asiakirjoja. Näistä kootaan olennainen tieto HOJKS:iin. Asiantuntijalausuntoja ei laiteta HOJKS:n liitteiksi. Lapsen näkemys omasta oppimisestaan ja tavoitteistaan kirjataan HOJKS:iin. Lapsi voi

esim. osallistua HOJKS-palaveriin tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja/esiopetuksen opettaja voi haastatella lasta ennen palaveria.

HOJKS tarkistetaan ja tukea seurataan/arvioidaan vähintään kerran esiopetusvuoden aikana tai aina tarvittaessa.

Lapsen tuleva koulun erityisopettaja on mukana HOJKS-palavereissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, viimeistään seuranta- ja siirtopalaverissa kouluun. Siirtopalaverin järjestämisestä vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Mukana ovat huoltajien lisäksi kaikki HOJKS:in laadinnassa mukana olleet asiantuntijat sekä koulusta luokanopettaja, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja, mahdollisesti koulunkäynninohjaaja ja iltapäivätoiminnan edustaja.

Muiden erityiseen tukeen liittyvien tietojen ja asiakirjojen luovuttamiseen yhteistyötahoille pyydetään huoltajilta kirjallinen suostumus tietojen luovuttamiseen.

HOJKS kirjataan Wilma-järjestelmään. Pedagoginen selvitys ja HOJKS siirtyvät Wilma-järjestelmässä tulevan luokanopettajan ja koulun erityisopettajan käyttöön. Esiopetusvuoden päätyttyä pedagogisesta selvityksestä ja HOJKS:sta tulostetaan yhdet kappaleet Wilmasta ja ne siirretään arkistoon Muuramen kunnan arkistosäännön mukaan.

Pidennetty oppivelvollisuus Muuramessa

Lapsilla, joiden ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa perusopetukselle säädettyjä tavoitteita yhdeksässä vuodessa, on oikeus pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätös edellyttää psykologin tai lääkärin lausuntoa, jossa suositellaan oppivelvollisuuden pidennystä.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja informoi huoltajille pidennetyn oppivelvollisuuden vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista. Pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamisen tavat on esitetty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 7.4.5. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa huoltajia hakemaan oikeutta pidennettyyn oppivelvollisuuteen koulun rehtorilta [erillisellä lomakkeella](#). Koulun rehtori tekee päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja antaa päätöksen tiedoksi huoltajille, varhaiskasvatusjohtajalle, esiopetuksesta vastaavalle päiväkodin johtajalle. Varhaiskasvatusjohtaja tiedottaa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa ja tekee erityisen tuen päätöksen ellei sitä ole lapselle tehty aiemmin.

Jos lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, tulee lapselle hakea pidennetyn oppivelvollisuuden lisäksi esiopetuspaikkaa. Tämän lisäksi lapselle tulee hakea esiopetuspaikkaa myös sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta. Esiopetus järjestetään pääsääntöisesti päiväkodissa ja päätöksen esiopetuksesta tekee päiväkodin johtaja.

Pidennetyn oppioikeuden lapsi otetaan aina koulun oppilaaksi oppioikeuteen kuuluvan esiopetuksen alkaessa. Päätöksen oppilaaksi ottamisesta tekee koulun rehtori. Kouluun ilmoittautumisvaiheessa huoltajat toimivat kunnan ohjeistuksen mukaisesti.

Pidennetyn oppioikeuden lapselle tehdään esiopetusvuonna HOJKS ja sitä ennen tuen tarpeet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Esiopetusryhmässä, jossa on pidennetyn oppivelvollisuuden lapsi, saa olla korkeintaan 20 lasta. Lapsi voi opiskella esiopetuksessa yhden tai kaksi vuotta ennen perusopetusta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta (8-vuotiaana) rehtori tekee erillisen hallintopäätöksen.

5.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa[93]. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla[94]. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Eryitysten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Eryitystä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

[93] Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

[94] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

Osa-aikainen erityisopetus Muuramessa

Osa-aikaiseen erityisopetukseen ovat oikeutettuja yleisen, tehostetun ja erityisen tuen lapset. Osa-aikaista erityisopetusta toteuttaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Opetus voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena, pienryhmissä tai yksilöopetuksena.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toimintatavat ja tavoitteet suunnitellaan ja määritellään huoltajien, esiopetuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyönä leops:ssa, oppimissuunnitelmassa ja HOJKS:ssa. Tuen toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan vähintään kerran lukuvuoden aikana.

Tuen palvelut ja apuvälineet Muuramessa

Esiopetuksen tavoitteena on jokaisen lapsen yhdenvertaiset mahdollisuudet osallisuuteen vertaisryhmässä. Kasvun ja oppimisen perusedellytyksiin kuuluu esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen oppimisympäristössä. Oppimista, keskittymistä ja oman toiminnan ohjausta tukevien materiaalien ja apuvälineiden hankinta suunnitellaan yhdessä päiväkodin johtajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa henkilökuntaa apuvälineiden ja esim. puhetta tukevien kommunikaatiomenetelmien käytössä. Yhdessä päiväkodin johtajan kanssa arvioidaan mahdollisen lisäkoulutuksen tarvetta ryhmän henkilökunnalle.

Lapsen tukemiseen liittyvien palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan leopsissa, pedagogisessa arviossa tai pedagogisessa selvityksessä. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

5.7. Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa

Kasvun ja oppimisen tukeen liittyvät paikallisesti päätettävät asiat on kuvattu vuoden 2014 Esiopetuksen perusteissa luvussa 5.7.

Paikalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelmaan liitetään vuoden 2014 Esiopetuksen perusteiden mukaan laadittu, paikalliseen esiopetuksen opetussuunnitelmaan sisältyvä Kasvun ja oppimisen tukea käsittelevä luku. Mikäli luvussa havaitaan puutteita, voi niitä korjata.

Lapset, joille on tehty päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta[95] voivat saada perusopetuslain mukaisen esiopetuksensa osallistumalla kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun[96]. Tarvittaessa päätös voidaan tehdä kaksivuotisen esiopetuksen aikana. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) luvun 5.5 (Erityinen tuki) mukaisesti.

Opetuksen järjestäjä pitää huolta siitä, että kokeiluun osallistuva opetushenkilöstö tuntee perusopetuslain tukea koskevat säädökset sekä osaa toimia Esiopetuksen perusteet 2014 mukaisten tuen määräysten ja paikallisesti sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

[95] Perusopetuslaki 25 § 2 mom. ja 26 § 1 mom. (477/2003)

[96] Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta 2§ 3 mom. (2020/1046)

6. Opiskeluhoolto

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja sen muutoksen mukaisia opiskeluhooltoon liittyviä määräyksiä [97]. Tarkemmat ohjeet kokeilukunnille on koottu alalukuun Opiskeluhoolto paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.

Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia [98].

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa [99]. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää [100]. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus [101].

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa [102]. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolto esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut [102a]. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat [102b].

[97] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287) ja (377/2022)

[98] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (377/2022)

[99] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 §

[100] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

[101] YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[102] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § (377/2022)

[102a] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

[102b] Terveystieteidenhuoltolaki 15 a § (378/2022) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (377/2022)

6.1. Opiskeluhoolto paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Esiopetuksen perusteiden luvussa Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma määrätään paikallisesti päätettävistä opiskeluhooltoon liittyvistä asioista ja lakisääteisen opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laadinnasta. Luku on uudistettu vastaamaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutosta [134].

Opetuksen järjestäjällä tulee olla opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma [134a]. Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmasta määrätään yksityiskohtaisesti vuonna 2022 uudistetuissa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Määräys

102/011/2014). Kokeiluopetussuunnitelmaan kirjataan, millä nimellä ja mistä opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma on luettavissa. Opetuksen järjestäjän opiskeluhoito- ja opetussuunnitelman voi myös lisätä kokeiluopetussuunnitelmaan liitteeksi.

On todennäköistä, että osa kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuvasta henkilöstöstä ei tunne oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja ja sen mukaisia paikallisia toimintatapoja. Tästä syystä on tärkeää, että esiopetuksen järjestäjä pitää huolta siitä, että esiopetuskokeilussa toimiva opetushenkilöstö tuntee opiskeluhoollon lainsäädännön sekä perusteiden mukaiset paikalliset toimintatavat.

[134] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (377/2022)

[134a] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

Muuramen esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma on osa Muuramen [opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaa](#). Suunnitelmassa on kuvattuna

- Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista
- Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi
- Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)
- Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Lisäksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy [kriisisuunnitelma](#), jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmat on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen opiskeluhoollon asiantuntijoiden kanssa.

Muuramessa esiopetussyksiköiden turvallisuuskansioon kuuluvat

1. pelastussuunnitelma
2. kriisisuunnitelma
3. Muuramen varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma

Kriisi-, pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat käydään henkilöstön kanssa läpi vuosittain ja ne ovat henkilöstön käytettävissä päivittäin. Esiopetussyksikön turvallisuuskansiosta löytyvät edellä mainittujen suunnitelmien lisäksi ulkoiluun ja sisällä olemiseen liittyvät yhteiset sopimukset, säännöt ja toimintaohjeet.

Pelastussuunnitelma koskee fyysisiä uhka- ja vaaratilanteita; se ei ota niinkään kantaa huolenpitoon. Pelastussuunnitelmassa on tietoa esim. tulipalon, myrkykaasun tai uhmaavan henkilön varalle. Päiväkotien pelastussuunnitelmat ovat osa kunnan pelastussuunnitelmaa. Kunnassa on sitä varten laadittu oma tarkastus- ja ylläpitosuunnitelma.

Opetuksen järjestäjän kriisisuunnitelmassa on ohjeita päiväkotien ja koulujen yksilön ja yhteisön äkillisiä kriisejä varten esimerkiksi katastrofien tai järkyttävien tapahtumien käsittelemiseksi. Tavoitteena on yksilön tukeminen ja yhteisön toimintakyvyn säilyttäminen fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. Kriisisuunnitelmassa on myös tietoa ongelmien tunnistamiseksi.

Esiopetuksesta vastaavan päiväkodin johtajan vastuulla on, että esiopetussyksikössä on huomioitu seuraavat kriisitilanteisiin liittyvät asiat:

- Kriisi-, pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat on laadittu ja niitä päivitetään säännöllisesti.
- Edellä mainitut suunnitelmat ovat helposti kaikkien saatavilla
- Esiopetussyksikössä järjestetään poistumisharjoituksia
- Henkilökunta perehtyy yksikön turvallisuusohjeisiin ja –välineisiin.
- Yksikössä on riittävästi ensiaputaitoista henkilökuntaa ja ensiapuvälineet ovat asianmukaiset
- Ulkoilun toimintaohjeet ovat kaikkien tiedossa.
- Riskien kartoitusta tehdään säännöllisesti.
- Työn- ja vastuunjaot löytyvät kriisi-, pelastus- ja turvallisuussuunnitelmista.

Henkilökunta perehtyy pelastus- kriisi- ja turvallisuussuunnitelmaan toimintavuoden alussa ja aina uutta henkilöä työhön perehdytettäessä. Lapsien kanssa käydään turvallisuusasiat ja poistumisasiat läpi heti toimintakauden alussa. Huoltajille tiedotetaan pelastus-, kriisi- ja turvallisuussuunnitelmien olemassaolosta.

Esiopetusyksiköissä tehdään poistumisharjoituksia toimintakausittain.

Pelastus- ja kriisisuunnitelmien vuosittaisesta päivityksestä vastaa esiopetusyksiköstä vastaava päiväkodin johtaja. Suunnitelmien arviointiin voivat osallistua kaikki asianosaiset.

Poikkeusoloja varten kunnassa on laadittu valmiussuunnitelma, jossa on määritelty työn ja vastuunjako erityistilanteissa.

Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Esiopetuksen osalta [suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä](#) on osa Muuramen varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmaa, joka on käsitelty esiopetuksen yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä. Suunnitelmaan on kuvattu väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän määritelmät, keinot niiden tunnistamiseen ja ehkäisyyn. Suunnitelmassa on kuvattuna myös koskemattomuussääntö, joka on yhteneväinen perusopetuksen koskemattomuussäännön kanssa.

7. Perusteiden käyttäjälle

Joulukuussa 2020 valtioneuvosto hyväksyi lain kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta. Kokeilu alkaa elokuussa 2021 ja päättyy toukokuussa 2024. Opetushallitus on laatinut nämä kokeiluopetussuunnitelman perusteet kokeilua varten. Perusteissa määrätään kaksivuotisen esiopetuksen pedagogisesta toteuttamisesta.

Tämä perustemääräys pohjautuu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014), mutta sitä on tarvittavilta osin muokattu kokeiluun sopivaksi. Kasvun ja oppimisen tukea (kolmiportainen tuki) käsittelevä luku on vuoden 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen, sillä siihen ei ole lainsäädännössä tehty muutoksia. Oppilashuoltoa koskeva luku on uudistettu kokonaisuutena oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutoksen yhteydessä vuonna 2022. Samalla perusopetuslain mukainen käsite oppilashuolto vaihtuu opetussuunnitelman perusteissa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseen ilmaisuun opiskeluhoito. Perusteita laadittaessa on myös hyödynnetty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2018), esiopetusta ja varhaiskasvatusta koskevan tutkimuksen, arvioinnin ja kehittämistyön tuloksia sekä perusteiden valmistelun aikana eri asiantuntijoilta saatua palautetta.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu toteutetaan kokeiluun valituissa kunnissa ja siihen osallistuu vain osa 5- ja 6-vuotiaista lapsista. Huoltajat hakevat lapsilleen paikkaa kaksivuotiseen esiopetukseen kokeilukuntien antaman informaation ja ohjeiden mukaisesti. Kaksivuotinen esiopetus ja siihen liittyvä toiminta on kokeiluun osallistuville lapsille maksutonta. Vanhempien on myös mahdollista saada avustusta lasten kuljetukseen tarvittaessa. Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua esiopetuksen lisäksi annettavaan varhaiskasvatukseen.

Kokeiluperusteissa korostetaan lapsilähtöistä, leikkiin ja tutkivaan havainnointiin perustuvaa pedagogiikkaa sekä lasten hyvinvoinnista huolehtimista. Kaksivuotisessa esiopetuksessa kukin lapsi saa edetä oppimisessaan omaan tahtiinsa. Kaksi vuotta antaa aiempaa paremman mahdollisuuden keskittyä pitkäkestoisesti esiopetuksen tavoitteiden mukaiseen toimintaan sekä toiminnan kehittämiseen. Perusteet on laadittu niin, että sen mukainen toiminta ja opetus muodostavat luontevan osan lasten oppimisen polkua varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.

Kokeilukunnat laativat oman, paikallisen kokeiluopetussuunnitelman näiden perusteiden mukaisesti. Opiskeluhoollon osalta paikallisen kokeiluopetussuunnitelman sijaan tulee laatia opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelma. Paikallisessa kokeiluopetussuunnitelmassa tarkennetaan kokeilun perusteiden tavoitteita. Eriyksen tärkeää on ottaa huomioon aiempaa nuoremmat lapset sekä lasten eheän päivän järjestämisen. Merkittävä muutos on myös kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon ulottuminen kokeilussa mukana oleviin 5-vuotiaisiin.

Kokeilun luonteen mukaisesti Opetushallitus kannustaa kokeilukuntia rohkeaan kehittämisoitteeseen kokeilutoimipaikoissa!